

הלכות שביעית

מראה מקומות

פרק א

איזה דברים יש להם קדושת שביעית
מה מותר לעשות בפירות שביעית
חלק א

הוצאת מכון הם חיינו

A project of
קהל חזון אלימלך

בעזרת החונן לאדם דעת
המראה מקומות בקובץ זו נתקבצו על ידי
גרשון סגל

הערות יתקבלו בשמחה נא לשלחם
Questions@heimchayeinu.org

קובץ מראה מקומות זו מוקדש על ידי
גרשון סגל
לעילוי נשמת אימי מורתי רבקה יוכבד בת הלל

חורף תשפ"ג

קונטרסים על נושאים אחרים של מכון הם חיינו
אפשר להשיג כאן

www.heimchayeinu.org

תוכן הענינים

- 1.....ירושלמי שביעית פרק ז הלכה א – דפוס וילנא
- 4.....ירושלמי הנ"ל דפוס יפה עם הפני משה
- 8.....משנה שביעית פרק ז משניות (דפוס וילנא) א – ג עם פירוש הרמב"ם והר"ש
- 10.....משניות שביעית הנ"ל דפוס יפה עם פירוש הרמב"ם והר"ש
- 12.....רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ז הלכות יג – טו עם הכסף משנה
- 14.....פאת השולחן פרק כז סעיפים יג – טו
- 17.....דרך אמונה הלכות שמיטה ויובל פרק ז הלכות יג – טו

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שביעית פרק ז הלכה א

מתני' כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור ואיזה זה עלה הלוף השוטה ועלה הרנדא העולשין והכרישין הרגילא ונץ החלב ומאכל בהמה החוחים והדרדין וממין הצובעין ספיחי איסטיס והקוצה יש להן שביעית ולדמיהן שביעית יש להן ביעור ולדמיהן ביעור:

עוד כלל אחר אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין ומתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית אין לו ביעור ולא לדמיו ביעור איזה זה עיקר הלוף השוטה ועיקר הרנדא הערקבלין והחלבצים והבוכריא ומין הצובעים הפואה והרכפא יש להן שביעית ולדמיהן שביעית אין להן ביעור ולדמיהן ביעור ר' מאיר אומר דמיהן מתבערין עד ר"ה אמרו לו להן אין ביעור קל וחומר לדמיהן:

קליפי רימון והנץ שלו קליפי אגוזים והגלעינין יש להן שביעית ולדמיהן שביעית הצבע צובע לעצמו לא יצבע בשכר שאין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבכורות ולא בתרומות ולא בנבלות ולא בטרופות ולא בשקצים ולא ברמשים ולא יהא לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק אבל הוא לוקט [דף יח עמוד ב] ובנו מוכר על ידו לקח לעצמו והותיר מותר למוכרו לקח בכור למשתה בנו או לרגל ולא צריך לו מותר למוכרו צידי חיה עופות ודגים שנתמנה להן מינין טמאין מותר למוכרן ר' יהודה אומר אף מי שנתמנה לו לפי דרכו לוקח ומוכר ובלבד שלא תהא אומנתו לכך וחכמים אוסרין:

פני משה

ולדמיו שביעית. שאם מכרן נתפסין הדמים בקדושת שביעית: יש לו ביעור. כשכלה לחיה בשדה: זה עלה הלוף השוטה. יש ממיני לוף ששם לויי שלו הוא כך ועל שם שהוא מר כדתנן בפ"ג דעוקצין ומשום שהעיקר שלו הוא מתקיים הרבה בארץ ואין לו ביעור כדתנן במתני' דלקמן תני ליה הכא דהעלין שלו יש להן ביעור: ועלה הדנדנה. מינט"ו בלע"ז: העולשין. תרי גווני עולשין איכא עולשי גנה ועולשי שדה וכן בכרישין כרישי גנה וכרישי שדה: והרגילה. פורקוקל"י בלע"ז: ונץ החלב. נקרא מקדונ"ס והוא עשב כשסוחטין אותו יוצא ממנו חלב וידוע הוא אצל הרופאים: החוחים והדרדיים. מיני קוצים של מאכל בהמה: ספיחי איסטיס. הצבע שלו כעין צבע תכלת וקוצרים אותו וחוזר וצומח ולכך נקרא ספיח: וקוצה. מין ממיני הצבעונים: יש להן שביעית. קדושת שביעית נוהגת בהן שלא להפסידם ושלא לעשות בהן סחורה ויש להם ביעור שצריך לבער' מן העול' כשהגיע זמן הביעור: מתני' עוד כלל אחר אמרו וכו'. ומתקיים בארץ. דכיון שאינה כלה לחיה מן השדה שמתקיים בארץ אין לו ביעור אף על פי שיש לו ולדמיו קדושת שביעית: הערקבלין. בסוף פ' עושין פסין אמרינן מאי ערקבלין אצוותא חרוזיאתה והוא כמין סיב עבה הגדל ונכרך סביבות הדקל ועולה בו כעין לולבי גפנים: והחלבצין. מפורש בסוף הלכה דלעיל ביצי נץ חלב: והבוכריא. מין עשב אחד ובערבי נקרא כנג"ר: הפואה. פו"א ובלע"ז זרוי"א: והרכפא. ברז"ל בלע"ז ויש ששולקין אותן ושותין את המים להמית התולעים שבבטן: דמיהן מתבערין עד ר"ה. כלומר רואין שיהו מתבערין עד ר"ה ואם לא ביערן מקודם ר"ה מבערן לאח"כ: ק"ו לדמיהן. וטעמיה דר"מ משום דיש חומר בדמי שביעית יותר מבהן כדקאמר בגמ' ואין הלכה כר"מ:

מתני' קליפי רימון והנץ שלו. הנץ הוא הפרח של הפיטמא: וקליפי אגוזים. וכל אלו ראוין לצביעה הן: והגלעינין. גרעיני פירות כגון הגרעינים שבזיתים שמוציאין מהן שמן וגרעיני תמרה ראוין למאכל בהמה הן יש להן שביעית ולדמיהן שביעית:

מתני' הצבע צובע לעצמו. כדאמרינן לעיל דשביעית ניתנה לצביעה דכתיב לכם לכל צרכיכם: ולא יצבע בשכר לפי שאין עושין וכו'. וצביעה בשכר הוי סחורה: ולא בבכורות. דין הבכור דמוכרין אותו תמים חי בזמן הזה שעומד לאכילה אבל לא בזמן הבית שעומד לקרבן אין לכהן זכות בו כדי למוכרו ובעל מום מוכרו בין בזמן הבית בין בזמן הזה בין חי בין שחוט וכדתנן לקמן (בפ"ק דמעשר שני) והכא קאמר דאע"פ שמותר למכרו כדאמרן מ"מ לא יעשה תמיד סחורה בו שאין עושין סחורה לא בבכורות ולא בתרומות: ולא בנבלות וכו'. כדקאמר בגמרא דכל שאיסורו מד"ת אסור לעשות בו סחורה מן התורה כדדריש לה מקראי: ולא יהא לוקח ירקות שדה. שלו ומוכר בשוק דזה הוי כלוקט פירות שביעית לסחורה: אבל הוא לוקט. כלומר כשלוקט לעצמו לאכילה זה מותר אם בנו מוכר על ידו וכן אם לקט לעצמו לאכילה והותיר מותר למכרו אפי' הוא עצמו והדמים דמי שביעית הן בין כשבנו מוכר ובין כשמוכר הוא בעצמו:

גמ' צביעין לאדם מהו שיהא עליהן קדושת שביעית נישמענא מן הדא [ויקרא כה ו] לכם כל שהוא צורך לכם ותני עלה כגון אכילה ושתייה וסיכה וצביעה יצאת מלוגמ' שאינה אלא לחולין יצאת אלונתין שאינה אלא לתפילין רבי יונה בעי ולמה יצאת מלוגמא שאין עליה קדושת שביעית והתני דן וצר וזרע איסטיס שזורעין אותן במוצאי שביעית קדושת שביעית חלה עליהן מיי כדון לכם השוה לכולכם רבי יוסי בשם רבי לא שמע מן הדא תהיה אף להדלק' הנר ולצבוע בה צבע ולא נמצא מאבד את אוכלי בהמה תיפתר בצביעין לאדם אמר רבי מנא תיפתר באוכלי בהמה לאדם ולית שמע מיניה כלום:

פני משה

[דף יח עמוד ב] גמ' צביעין לאדם מהו שיהא עליהן קדושת שביעית. משום דמין הצובעים דקתני במתני' היינו מה שצובעין בהן מיני בגדים דזה ודאי מותר ויש להן קדושת שביעית דשביעית נתנה לאכילה לשתייה לסיכה ולצביעה והבעיא היא אם מותר לצבוע לאדם בדבר שדרך לצבוע בהן כגון אלו הנשים שמתקשטין במיני צבע אם פירות שביעית הותרו ג"כ לכך ולא נקרא הפסד או לא: **נשמעינה מן הדא.** דכתיב והיתה שבת הארץ לכם ודרשינן לכם לכל שהוא צורך לכם וצביעת אדם נמי בכלל ועוד הא תני עלה בהדיא בת"כ כגון אכילה וכו' יצאת מלוגמא שאינה אלא לחולין לרפואה יצאת אלינתין והוא אלונתית שעושין מיין שמן ודבש שאינה אלא לתפילין כמו לטפלין. לקטנים שעושין האלונתית להן והואיל ואינה שוה לכל אדם לא הותרו פירות שביעית לכך ומדלא ממעט בברייתא אלא אלון ש"מ דלצביעה דקתני כולל ג"כ צביעה לאדם שניתנו פירות שביעית לכך: **ר' יונה בעי.** מ"ט דיצאת מלוגמא שלא יהא עליה קדושת שביעית ומי גרעה מהא דתני הדין וצר וזרע איסטיס ומינין צבעונין הן ומשל שביעית מיירי: **שזורעין אותן במוצאי שביעית.** כלומר אפי' שזרע מהן במוצאי שביעית עדיין קדושת שביעית חלה עליהן וחיובין בביעור ומ"ש דממעטין מלוגמא: **מאי כדון.** והשתא מ"ט וקאמר דשאני מלוגמא דאינה שוה לכל אדם דלכם כתיב השוה לכולכם: **שמע מן הדא.** אבעיא דלצבוע לאדם מהדר דר' הילא פשיט לה מהדא ברייתא דדריש לקרא ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה וגו' ותהיה לכל דבר אף להדלקת הנר ולצבוע בה צבע: **ולא נמצא מאבד את אוכלי בהמה.** בתמיה כלומר דהא האי קרא באוכלי בהמה משתעי ואי מפרשת לה כפשטה דמרבה גם לצבוע ממאכל בהמה הלא הוא מפסיד אותן ושביעית לא ניתנה להפסד אלא על כרחך תיפתר בצבועין לאדם דלאו הפסד הוא וש"מ לצבוע לאדם מותר: **א"ר מנא.** דלא היא דמהכא לא מצית למיפשט בעיין דתיפתר להא דמרבה צבע היינו באוכלי בהמה לאדם שמותר לצבוע לאדם במאכלי בהמה ואנן קמיבעיא לן אם אפי' במיוחד למאכל אדם מותר לצבוע בהן לאדם ולית ש"מ מההיא כלום אלא כדפשטינן מעיקרא מקרא דלכם דבמאכלי אדם משתעי ודרשינן אף לצביעה ש"מ דגם מאכלי אדם הותרו לצבוע בהן לאדם כדאמרן דלא ממעטינן אלא דבר שאינו שוה לכל אדם:

המשך הגמ'

צביעין לבהמה מהו שיהא עליהן קדושת שביעית נשמעינא מן הדא עיקר הוורד ועיקר האנה ועיקר האוג אין בהן קדושת שביעית מיני כביסות מהו שיהא עליהן קדושת שביעית נשמעינא מן הדא היירעינן והבורית והאוהל יש להן קדושת שביעית בשמים מהו שיהא עליהן קדושת שביעית נשמעינא מן הדא הפרח לבן והאורז אין עליהן קדושת שביעית חברייה אמרי דר"ש היא דר"ש אמר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי רבי שמואל בשם רבי אבהו תפתר דברי הכל היא בהדא נסורתא:

פני משה

צביעין לבהמה וכו'. השתא בעי אם ניתנו פירות שביעית אף לצבוע לבהמה: **נישמעינה מן הדא.** דתני בתוספתא (פ"ה): **עקר הורד וכו'.** אין בהן קדושת שביעית. כלומר שאותן העיקרין מן המינים הללו עושין מהם מיני צבעים לבהמה ואין להן קדושת שביעית אלמא דלכל מילי שיש בהן קדושת שביעית לא נתנו לצבוע לבהמה שאין לצבוע בהמה קדושת שביעית: **מיני כביסות.** שכובסין בהן בגדים מהו שיהא עליהן קדושת שביעית ואם הותרה הכביסה בשל שביעית: **נשמעינה מן הדא.** דתנינן בתוספתא שם: **הירעונין.** ממיני כביסה הן והבורית סאפונ"ו והאהל ממיני אלומ"א הוא וקתני דיש להן קדושת שביעית אלמא דשביעית ניתנה לכביסה מאותן המינין: **בשמים מהו וכו'.** ואם מותר לאבדן ולהפסידן ופשיט לה דתני הפרח הלבן וכן פרחי האורז שעשוין להריח בהן ואין עליהן קדושת שביעית: **חברייה.** הו אמרי דר"ש היא הא דקתני הפרח אין לו קדושת שביעית אתיא כרבי שמעון דאמר

המשך הפני משה

לקמן בפרקין אין לקטף שביעית והוא אילן אפרסמון מפני שאינו פרי ור' שמואל דחי לה דתיפתר להא כדברי הכל בהדא נסורתא כמו נשורתא כלומר הפרח הנושר ולד"ה אינו פרי:

המשך הגמ'

מיני אדלקות מה אית לך כגון ההן פקיעה וההן וורד תני בה תלת מילין עלין שלו יש להן שביעית ולדמיהן שביעית יש להן ביעור ולדמיהן ביעור פיקה שלו יש להן שביעית ולדמיהן אין לו ביעור ולא לדמיהן ביעור עיקר שלו אין לו שביעית ולא לדמיו שביעית אין לו ביעור ולא לדמיו ביעור.

פני משה

מיני אדלקות מה אית לך. בעיא היא מיני הדלקות שמדליקין בהן מה את אומר בהן אם יש להן שביעית כגון ההן פקועה מל' הפקעת של גמי (בפ"י דכלים) שעושין מגמי מכורך כמין פקעיות ועשוי ג"כ להדליק אותן: **וההן ורד תני בה תלת מילין.** הוורד דאמרינן לקמן דיש לו שביעית ושנינו בו שלשה חלוקי דינים עלין שלו וכו' מפני שהן נושרין ואינן מתקיימין בארץ לפיכך יש להן ג"כ ביעור: פיקה שלו הוא העץ האמצעי ובלשון המשנה כמין פיקה יוצא מגודלו כעין חתיכת בשר (בפ"ז דבכורות) גבי מומין וכהנה הרבה במשנה כלומר חתיכות העץ שלו זה יש לו שביעית ואין לו ביעור לפי שמתקיים הוא ואינו כלה: **עיקר שלו.** אינו חשוב כלום לפיכך אין לו שביעית ואין לו ביעור שמתקיים בארץ:

המשך הגמ'

ר' ירמיה בעי קומי ר' אבהו מהו לכבוש מן ההן וורד א"ל וכי יש לו מלאכה אחרת תני רבי חייא אוכל אדם הוא הורי רבי מנא ארוסטי שרי קיטריטון שרי מורסינטן שרי דרמינן שרי איטרוטירון אסור דיומדין אסור.

פני משה

מהו לכבוש בשמן מן ההן ורד של שביעית. אם אין זה הפסד הפרי: **אמר לו וכי יש לו מלאכה אחרת.** כלומר והלא למלאכה זו עומד שדרך לכבשו כדתנן בסוף פרקין וורד חדש שכבשו בשמן ישן וכו' שמעינן מיהת שכן דרכו: **תני ר"ח אוכל אדם הוא.** כלומר דר' ירמיה השיב לו והא תני ר"ח דאוכל אדם הוא ואפשר דשל שביעית אין לכבשו דמפסידו ומתני' דפרקין לקמן דינא אתא לאשמעינן אם כבשו בשמן ולענין נתינת הטעם בהשמן מיתניא: **הורי ר' מנא ארוסטון וכו'.** כל אלו שמות המינין מהעשבים הן ועושין מהן מאכל הידוע להם והיו קוראין אותן כך ואלו שדרכן לעשות מהן כך ולא נקרא הפסד שרי ואידך אסור:

המשך הגמ'

ציפוריי שאלין לרבי אימי מהו לחטן בחוטין אמר לו אתון אמרין בשם רבי חנינא עלי קורקסייה שרי אמר רבי יאשיה לעובד' אמר רבי יאשיה אין לך מיוחד לבהמה אלא חציר בלבד ושלקחו לחטן מותר לחטן בו ותני חציר וכל שאר ירקות שלקחן לחטן בו מותר להטין בהן חישוב עליהן לאכל אדם אסור להטין בהן תני בר קפרא מותר להטין ואסור בהן ללוות מהן למה שיש עליהן קדושת שביעית ואוכלי בהמה אין עליהן קדושת שביעית דאת אמר עושין מהן מלוגמא לאדם אמר רבי יוסי שמעינן שעושין מהן מלוגמא לאדם ושמעין שמותר לסוחטן ולעשות מהן סממנין לאדם

פני משה

מהו לחטן בחטין. לחטן כמו להטין (בפ"ג דמכשירין) המלקט עשבים כשהטין(י)ל עליהם להטין בהם חטים להטמין אותן בהן אינן בכי יותן והבעיא אם זה הוא הפסד ומאכלי בהמה יש להן ג"כ קדושת שביעית שאין להפסידן או אין זה הפסד והשיב להם הלא אתון אמרין בשם ר' חנינא שהיה בצפורי והורה שאפי' עלי קרסייה הן הכרישין והן לפעמים מאכל אדם ואפ"ה שרי להטין בעלין שלהן ולא נקרא הפסד: **א"ר יאשיה.** כלומר וכן ר' יאשיה אמר שהורה כן ר"ח לעובדא וסמך עלי להתיר: **אלא חציר בלבד.** מיני עשבי בהמה נקראו חציר מצמיח חציר לבהמה: **ושלקחו.** לקטו בתחלה להטין בהן חטין מותר: **ותני.** נמי הכי בתוספתא שם: **חציר וכו' ואם חישוב עליהן לאוכל אדם אסור לחטן בהן.** דזה הפסד מאכל אדם הוא: **ואסור ללוות מהן.** כלומר להלוות ולשלם ההלוואה מהן שאין פורעין חוב משל שביעית כדתנן בפרק דלקמן: ופריך ולמה אם מפני שיש עליהן קדושת שביעית והרי כל אוכלי בהמה יש להן קדושת שביעית ואפ"ה את אמר דעושין מהן מלוגמא לאדם כדתנן בריש פ' דלקמן: **א"ר יוסי.** ומאי

המשך הפני משה

קשיא לך שמעינן דזה מותר לעשות מהן מלוגמא לאדם וכן נמי שמעינן שמותר לסוחטן ולעשות מהן סממנין לאדם דהיינו הך אבל לא שמעינן מכאן לעשות מהן שאר דברים שאסור לעשות ממה שיש לו קדושת שביעית:

המשך הגמ'

תמן תנינן לולבי זרדין ושל עדל ועלי לוף שוטה אין מטמאין טומאת אוכלין עד שימתיקו למה שהן מרין ותורמסין לאו אינון מרין שנייא היא תורמסין שעיקרו אוכל אדם לא צורכה דלא שמעינן שאין קדושת שביעית חלה עליהן עד שימתיקו לא כן אמר רבי יוסי ברבי חנינא עולשין חשובות הן לטמא טומאת אוכלין בשביעית ואיתמר טעמא דהא אמרה עד שלא התיר ר' להביא ירק מחוץ לארץ אבל משהתיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ לארץ היא שביעית היא שאר שני שבוע וכא לא יהו חשובות עד שיחשב עליהן ומצינו דבר בתחילה קדושת שביעית חל עליהן ובסוף אין קדושת שביעית חלה עליו התיבון הרי **[דף יט עמוד א]** הסיאה והאיזוב והקורנס שלקטן לעצים אין קדושת שביעית חלה עליהן חישב עליהן לאוכלין קדושת שביעית חלה עליהן אמר רבי חנניה שכן אם לקטן לכתחילה לאוכלין קדושת שביעית חלה עליהן מיד

פני משה

תמן תנינן. (בפ"ג דעוקצין): **לולבי זרדים.** הם הענפים רכים שיוצאין בעת שהאילנות מבלבלין והקצוות הרכים מהן יש שכובשין אותן בחומץ או במים ומלח ואוכלין אותן: **ושל עדלה.** ממיני הצנון הוא: **ועלי לוף שוטה.** כדפרישית במתני': **למה לפי שהן מרין.** ואינון חשובין אוכל עד שיוצא מהן מרירותן: **ותורמוסין לאו מרין אינון.** עד שישלקו אותן ואמאי מטמאין טומאת אוכלין בתחלה. ומשני שאני תורמוסין שעיקרן הן נזרעין לאוכל אדם אבל אלו לאו אוכל אדם מיקרו עד שימתקו: **לא צורכה דלא שמעינן וכו'.** כלומר לא צריכה דקמבעיא לן אלא הא אם שמעינן נמי שאין קדושת שביעית חלה עליהן עד שימתקו דלא הוו אוכלין לענין שביעית מקודם שימתקו כמו לענין טומאה: **לא כן.** אעולשין דמתני' קאי כלומר דפריך וכי לא כן א"ר יוסי ב"ח בסוף פ' דלעיל עולשין של שדה חשובות הן לטמא טומאת אוכלין בשביעית הואיל דעולשי גינה לא שכיחי בשביעית חשיבי אוכלין ואיתמר טעמא לעיל דהא אמרה עד שלא התיר רבי וכו' אבל משהתיר רבי להביא ירק מחו"ל אין חילוק בין שביעית לשאר שני שבוע משום דשכיחי עולשי גנה הבאים מחו"ל ולא חשיבי עולשי שדה ואינון מטמאין טומאת אוכלין עד שיחשב עליהן והכא נמי לא יהו חשובות אוכלין לענין קדוש' שביעית עד שיחשב עליהן: **ומצינו דבר בתחלה אין קדושת שביעית חלה עליו ובסוף קדושת שביעית חלה עליו.** כצ"ל בתמיה אלא דבתחילה חלה ג"כ עליהן קדושת שביעית: **התיבון.** ולא והרי מצינו **[דף יט עמוד א]** הסיאה וכו'. דתנן בריש פרק דלקמן דאם לקטן לעצים הרי הן כעצים ואין שביעית חלה עליהן ואם אח"כ חישב עליהן לאוכלין חלה שביעית עליהן. ומשני שאני התם שכן אם לקטן בתחלה לאוכלין חלה שביעית עליהן מיד ואנון לא אמרינן אלא דלא מצינו שבתחלה לא יהא עליהן תורת שביעית כלל ואם חישב עליהן אח"כ לאכילה תהיה חלה עליהן שביעית לבסוף:

המשך הגמ'

הסיאה צתרי איזוב איזובא קורנית קורנית[א] (א)מהו חלבצין ביצי נץ חלב.

פני משה

הסיאה וכו'. איידי דאייתי להו מפרש להו: **קורניתא.** כך שמה: **מהו חלביצין.** דמתני' דלקמן: **ביצי.** הן השרשין של נץ חלב דתנינן הכא:

מסכת שביעית פרק ז

משנה א

מתני' כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור ואיזה זה עלה הלוחף השוטה ועלה הרנדא העולשין והכרישין הרגילה ונץ החלב ומאכל בהמה החוחים והדרדין וממין הצובעין ספיחי איסטיס והקוצה יש להן שביעית ולדמיהן שביעית יש להן ביעור ולדמיהן ביעור:

רמב"ם

[א] אמרו כלל גדול, ביחס לגבי הכלל האמור במעשרות, לפי שדין שביעית נוהג במאכל אדם ומאכל בהמה, והמעשר אינו נוהג אלא במאכל אדם בלבד. וממין הצובעין, מדברים שצובעין בהן. יש לו שביעית ולדמיו שביעית, נוהגין בו דיני השביעית, ואם נמכר נתחייבו דמיו באותן הדינים. ויתבאר עניני הביעור לקמן. וכבר ביארנו שהלוחף מין בצלים. הדנדנה, "אלנענע". העועלשין, "אלהנדבא". והכרישין, "אלכראת". והרגילה, "אלרגלה" והיא "אלבקלה אלחמקא". ונץ החלב, "אלמקדונס", והוא צמח ידוע מאד אצל הרופאים. החוחים, רבוי חוח, וכן דרדרים ריבוי דרדר, והם מיני קוצים. ספיחי איסטיס. "אלנילג", ונקרא כן לפי שנקצץ וצומח שוב ונמצא שהוא לעולם ספיח. וקוצה, ממיני הצובעין פירשוהו קצת מפרשים "אלעצפר".

ר"ש

כלל גדול - הא דתנן הכא ובפרק קמא דפאה (משנה ד) כלל אמרו בפאה ולא תנן גדול מפרש במסכת שבת בריש כלל גדול (סח א): **ולדמיו שביעית**. אם מכרן וקבל דמים יש בדמיהן קדושת שביעית: **יש לו ביעור**. כשכלה לחיה מן השדה ולקמן בפ"ט (משנה ח) מפרש דין ביעור: **עלה הלוחף שוטה** הא דלא נקט לוחף פיקח לוחף שוטה איצטריך ליה משום דתנן בפרק בתרא דעוקצין (משנה ד) עלה לוחף שוטה אין מטמאין טומאת אוכלין עד שימתקם סד"א לא ליחול עלייהו קדושת שביעית כדמפרש בירושל' (הל' א') ופריך ולא כן אמר ר' יוסי בר' חנינא עולשי חשובין הן לטמא טומאת אוכלין בשביעית כלומר ב' מיני עולשין הן כדתנן בריש כלאים (משנה ב) עולשין ועולשי שדה ובשאר שנים דמצויין בשל גינה לא חשיבי דשדה לטמא טומאת אוכלין אבל בשביעית דאסור לזרוע ואין של גינה מצויין חשיבי להו דשדה ומאי איצטריך לתנא למתני ומשני אתמר טעמא דהא אמרה עד שלא התיר ר' להביא ירק מחו"ל לארץ אבל משהתיר היא שביעית היא שאר שני שבוע ובהא לא הוי חשיבות עד שיחשב עליהם דרבי יוסי בר' חנינא קודם שהתיר רבי כדאמר בפרקין דלעיל דהתקינו שיהא מותר להביא אבל לאחר שהתיר רבי איצטריך משום דצריכות חשיבות שיש להם ירק הרבה ולא חשיבו להו קמ"ל דחשיב עלייהו ומצינו דבר בתחלה אין קדושת שביעית חלה עליו ובסוף קדושת שביעית חלה עליו ומשני התיבון הרי (מכילתין פ"ח מ"א) הסיאה האזוב והקורניס שליקטם לעצים אין קדושת שביעית חלה עליהן חישב עליהן לאוכלים קדושת שביעית חלה עליהם א"ר חנינא שכן אם ליקטן לאוכלין קדושת שביעית חלה עליהן מיד: **והכרישין**. כמו שפירשנו בעולשין צריך לפרש בכרישין דיש כרישי גינה וכרישי שדה כדתנן בריש כלאים (פ"א מ"ב) כרשין וכרשי שדה וכן רגילה ונץ החלב כולם מאכל אדם ע"י הדחק דסתם חציר לבהמה כדכתיב מצמיח חציר (תהלים קד): **רגילה**. יש אומר דהן חלגלוגות: **ונץ החלב**. פירש בערוך פרחים לבנים ויש אומרים עשב כשמתחתך יוצא ממנו חלב: **יש להם שביעית**. להאכיל בקדושת שביעית שלא להפסידן: **ולדמיהן שביעית**. אם מכרן ולקח בהן דמים וקנה מהן בשר ומן הבשר דגים כדפרשין בע"ז בפרק ר' ישמעאל (דף נד ב) כי יובל היא קודש (ויקרא כה) מה קודש תופס דמיו אף שביעית תופסת דמיה אי מה קודש תופס דמיו ויוצא לחולין אף שביעית תופסת דמיה ויוצא לחולין ת"ל תהיה (שם) בהויתה תהא הא כיצד לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערין בשביעית כולה ברייתא כדאיתא התם: **יש להם ביעור**. כשיבוא זמן הביעור ולדמיו ביעור ויתחלק לכל אדם כדנפרש לקמן פ"ט (מ"ט) ובפרק בא סימן (דף נא ב) דרשינן לה מדכתיב (שם) ולבהמתך ולחיה אשר בארצך כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמתך בבית כלה לחיה בשדה כלה לבהמתך מן הבית והני כיון דאין מתקיימין כלו להן:

משנה ב

[*] ועוד כלל אחר אמרו כל שאינו מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין ומתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית אין לו ביעור ואין לדמיו ביעור אי זהו עקר הלוחף השוטה ועקר הדנדנה והערקבנין והחלבצין והבוכריה וממין הצובעים הפואה והרכפא יש להם שביעית ולדמיהן שביעית אין להם ביעור ולא לדמיהן ביעור ר' מאיר אומר דמיהם מתבערין עד ראש השנה אמרו לו להן אין ביעור קל וחומר לדמיהן:

רמב"ם

[ב] עקרבנין, "אלעקרבאן" והחלביצין והבוכריה לא נתבררו. הפואה, "אלפואה". והרכפה, "אלבקם", ואמרו בהלכה זו וממין הצובעין אינו מבאר למה שנכלל בתוך הכלל, אלא הוא התחלת ענין כמו שאבאר, והוא, כבר אמר בכלל הראשון שכל שהוא ממין הצובעין ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית וביעור, וכן לדמיו, ומנה מהן ספחי אסטיס וקוצה. ואמר עוד בכלל השני הזה שכל שאינו ראוי לאחד משלשה דברים אלו לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה ולא לצבע יש לו ולדמיו שביעית ואין לו ולא לדמיו ביעור, ודוקא אם לא היה מתקיים בארץ כמו שאמר בכלל הראשון, והביא גם מזה דוגמאות. וחזר והתחיל ענין ואמר שיש דברים ממין הצובעין יש להן ולדמיהן שביעית ואין להן ולא לדמיהן ביעור, והם הפואה והרכפה מפני שהם מתקיימין בארץ ולא יפסדו. וענין אין להן ביעור שממשיכין להשתמש וליהנות בהם עד שיכלו, ואין מדקדקין בהן על שעת הביעור, וכן בדמיהן אם נמכרו. ואין הלכה כר' מאיר.

ר"ש

עיקר לוח שוטה. מדקתני לוח שוטה ברישא ובסיפא ולא קתני לוח סתם משמע דחלוק עיקרו מלוח ובירושלמי (שם) תני תלת מילין עליו שלו יש להן שביעית ולדמיהן שביעית יש להן ביעור ולדמיהן ביעור פיקח שלו יש לה שביעית ולדמיה שביעית אין לה ביעור ולדמיה אין עיקר שלו אין [לו] שביעית ולא לדמיו שביעית אין לו ביעור ולדמיו אין ביעור ולא נתבררה במאי איירי אי בלוח פיקח או בשאר דברים ולכאורה בהא דאיירי בהא שמעתא ובכל ענין קשה אמאי לא תני פיקח שלו בהדי הנך דאין להן ביעור: **ערקבלין.** בפרק עושין פסין (דף כו ב) אמר ריש לקיש מאי ערקבלין אצוותא דדיקלא: **חלביצין.** מפרש בירושלמי (שם) ביצי נץ החלב והם השרשין דומין לביצים וכל הני לאוכלין לאדם ולבהמה: **יש להן שביעית.** להאכל בתורת שביעית ולא להפסידו וכן מין הצבעין נוהג בה קדושת שביעית שלא יצבע בהן בשכר אבל צובע בהן לעצמו ואין להם ולדמיהן ביעור דהיינו [אין] חייב לבערן כשאר פירות אלא אוכל לאחר הביעור ומין הצבעין צובע לעצמו אף לאחר שביעית אבל לא לשכר ולא לסחורה ולא לאיבוד וטעמא כדאמר' בפרק בא סימן (שם) כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית והני לא כלו להו דמתקיימין בארץ: **דמיהן.** דכל הני כגון עיקר לוח שוטה וחבריו צריך לבערן ולאוכלן עד ראש השנה של שמינית דמשם ואילך צריך להפקירן לכל העולם: **ק"ו לדמיהם.** בתוספתא קתני דאהדר להו ר"מ מחמיר אני בדמים מבעיקר שהשמן של שביעית מדליקין בו מכרו ולקח בו שמן אחר אין מדליקין בו וטעמא משום דפרי ושמן מינכר ולא אתי לעשות בהן סחורה ובירושלמי (שם) מייתי לה ומסיק עלה ר' אמי בשם רבי יוחנן החליף שמן בשמן שניהן אסורין כלומר אסורין להדליקן ושמן משום דמיחלפי אהדדי והיינו דאמר בתר הכי כיצד הוא [עושה] מחליף שניהן של חולין כלומר שיסברו דשניהם של חולין שהוחלף בשביעית והדר קאמר החליף יין בשמן כמה דתימא יין אין סכין בו ואין מדליקין בו ודכוותיה שמן אין סכין בו ואין מדליקין בו החליף עליהן בלולבין כמה דתימא עלין יש להם ביעור ודכוותיה לובלין יש להן ביעור החליף אוכלי אדם באוכלי בהמה כמה דתימא אוכלי אדם אין עושין מהן מלוגמא ודכוותיה אוכלי בהמה אין עושין מהן מלוגמא והתנן מוכרים אוכלי אדם ואוכלי בהמה ליקח בהן אוכלי אדם אבל לא אוכלי בהמה אוכלי ליקח בהן אוכלי בהמה ואין צריך לומר אוכלי אדם ליקח בהן אוכלי בהמה כהדא קינסתא דירקא מסקין לה לאיגרא והיא יבשה מן גרמא כלומר אחר שיבשה דלא חזיא לאדם מותר ליקח בהן אוכלי בהמה ר' יוחנן בשם ר' שמעון בן יצחק בין עד הפסח ובשמן עד העצרת ובגרוגרות עד פורים ר' ביבי בשם ר' חנינא ובתמרים עד חנוכה ר' יחיאל בשם ר' יוחנן וחבורתא הוו יתבין מקשיין אמרי יש להן ביעור או אין להן ביעור כלומר אטו הני דחשיב ותו לא עבר ר' ינאי אמרי הא גברא נשאליניה אתון שאלוניה אמר להון כל דבר שדרכו לישור יש לו ביעור ושאיין דרכו לישור אין לו ביעור ואלו יש מהן שדרכן לישור ויש מהן שאין דרכן לישור ושאיין מיניה כלומר מלשון נושר ואינו מתקיים וטובא איכא אלא ששנה מקצתן ומינייהו ילפינן כל כיוצא בהן:

זרעים. הלכות שמיטה ויובל פ"ז

יש לו שביעית ואין לו ביטור הפואה והרכפא דליו עיקר הלוף והדגנה לדעת רבינו חיים ומקיימים ושם אמרו דכתיב וכו' והני לא כלו יניהו וע"כ לר"ך לטעם הגירסא אבל ר"ש והר"ש גורסין ועוד כלל אחר אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הזבועים ומתקיים בארץ עולה כן הלוף והדגנה והעקבין וכו' סוגרים שכל אלו ראויים לאדם ולבהמה ומתקיים בארץ וכו' נראה גירסת הר"א ולכן כתב שכל אלו מליצים במשנה מה והם האוזב וכו' ולא נמפרש באלו וכו' כי לפי גירסת הר"א כן הוא כי לא הוכרז במשנה מה שאינו מאכל אדם ולא מאכל בהמה ולא הזבועים אלא פואה וקורנית ואוזב ובהם לא נבחרה דין ביטור אבל עיקר הלוף וכו' לדעתו ראוי למאכל אדם ולמאכל בהמה והוא כשע"ס ר"ש והר"ש שכתבתי ולפי זו השיטה כלל אמרו כללו של דבר כל שאינו מתקיים בארץ יש לו ולדמיו ביטור בעיקר הלוף ותבירו מתקיימים הם אבל לשיטת רבינו לאו כלל הוא דאם אירא לוף שזוהו ותבירו שהם מתקיימים וגירסת התוספות דר"פ כלל גדול כגירסת רבינו שמסוף הר"ש והר"א ע"כ:

מן קליפין רמון והנין שלו וכו' ע"כ: **מאילנותיהם**. משנה שם פ"ו (מ"ג) גרעניים לא אלאהים קלי דאגוזים אין להם גרעניים אלא גרעני שאר פירות קאמר וראויים להסקה ויש להם שביעית כיון שעיקר הפרי ראוי למאכל אדם חלה קדושה שביעית עליהן אבל אין להם שביעית כיון שאינם עיקר הפרי: **מן עלי ויתים ועלי קנים וכו'**. עלי קנים אין להם ביטור וירושלמי פ"ט (הלכה ה'). ומ"ש עלי זיתים:

יז יח ועד מתי יהיה אדם רשאי ללקט מותרים וכו'. משנה פ"ט דשביעית (משנה 1): **יב הורד והבופר וכו'**. משנה פ"ו דשביעית (משנה 1): והקפא והוא שרף היוצא מהאילנות וכו'. בפ"ו דשביעית מן הקטף יש לו שביעית ולדמיו שביעית ר"ש אומר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי וגרסין בפ"ק קנה (דף ח'): א"ל רבי ירמיה רבי זירא וכו' לא סבירא דמאן מנה קטפא פירא רבי אליעזר הוא והתנן ר' אליעזר אומר המעמיד בשרף הערלה אסור אפילו תימא רבנן ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בקטפא דגוחא אבל בקטפא דפירא מודו ליה דתנן א"ר יהושע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשרף העליון ובשרף העיקרין מותר ובשרף הפגיון אסור מפני שהוא פרי ואב"א כי פליגי רבנן עליה דר"א באלין העשה פירות אבל באלין שאינו עושה פירות מודו דקטפו זה הוא פרי דתנן ר"ש אומר אין לקטף שביעית ותכמים אומרים יש לקטף שביעית מפני שקטפו זה הוא פרי מן תכמים לאו רבנן דפליגי עליה דר"א ופסק רבינו כהני מתי תירוי דמשמע דתירויהו קוטפא וניהו אבל איתא ההם בנה הכי א"ל ההוא סבא הכי א"ר יוחנן מאן תכמים דר"א דלמך קטפו זה פרי או ר"א מאי אירא אילן שאינו עושה פירות אפילו אילן העושה פרי קטפו זה פרי לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו אילן העושה פרי נמי קטפו זה פרי לדידכו ארודי לי מהית באלין שאינו עושה פירות דקטפו זה פרי ורבנן אמרי ליה לא שפירא להו לתמוה למה פסק דלא כרבי יוחנן ואפשר לומר שטעמו משום דלא אשכחן מאן דאמר הכי משמיה דרבי יוחנן אלא ההוא סבא לא סמכינן עליה דר"א איתא בני מדרשא הווי ידעי לה. ועוד דטעמא דליקא הוא לומר דלדבריהם דרבנן קאמר ואפשר דאם איתא דאמרה רבי יוחנן דרך משא ומתן אמרה ולא לקוטפא דמילתא:

כא הכובש ורד שביעית וכו'. משנה ספ"ו דשביעית (משנה 1) ורד חדש שכבשו בשמן יסוד ולקט את הורד וישן כחדש חייב בביטור וביטורא (הלכה 2) הכא את אמר וילקט את הורד וישן כחדש חייב בביטור ר' אבהו בשם ר' יוחנן מאי אירא א"ר זעירא יכיל אנה פחר בנתרי פתרי ורד חדש שכבשו בשמן יסוד ורד של שביעית שכבשו בשמן של ששים וישן כחדש ורד שביעית בשמן של שמינית ובתנאי דמוקי לה בתרי פתרי נקישין והוא עדיף דממוקיים לה בתרי תנאי וכדאמרי' בפרק אע"פ דמוקמינן מהניתין בתרי טעמי ולא מוקמינן לה בתרי תנאי. ו"ל רבינו בפירוש המשנה ורד חדש שכבשו בשמן יסוד הוא שיטמין ורד של שביעית בשמן של ששית הרי הוא מלקט אותו מפני שלא יכנס כח הוורדים וטעמם בשמן שהשמן הוא יסוד והורד חדש אלא אם יצא וזמן רב וישן כחדש הוא לתת ורד של שביעית בשמן של מולאי שביעית וזהו יכנס בו כח הורד וטעמו מיד ומפני זה יבער השמן עכ"ל פירוש כי הורד הישן נותן כח וטעמו יותר מהר מן החדש והשמן החדש נותן לקלוט טעם יותר מהישן:

כב הרובין של שביעית שבבשן וכו'. ג"ז שם במשנה סופה דמתניתין דבסמך מרובין חדשים

כא הכובש ורד שביעית וכו'. שם במשנה ורד חדש שכבשו בשמן יסוד וילקט את הורד וישן כחדש חייב בביטור וביטורא (הלכה 2) הכא את אמר וילקט את הורד וישן כחדש חייב בביטור ר' אבהו בשם ר' יוחנן מאי אירא א"ר זעירא יכיל אנה פחר בנתרי פתרי ורד חדש שכבשו בשמן יסוד ורד של שביעית שכבשו בשמן של ששים וישן כחדש ורד שביעית בשמן של שמינית ובתנאי דמוקי לה בתרי פתרי נקישין והוא עדיף דממוקיים לה בתרי תנאי וכדאמרי' בפרק אע"פ דמוקמינן מהניתין בתרי טעמי ולא מוקמינן לה בתרי תנאי. ו"ל רבינו בפירוש המשנה ורד חדש שכבשו בשמן יסוד הוא שיטמין ורד של שביעית בשמן של ששית הרי הוא מלקט אותו מפני שלא יכנס כח הוורדים וטעמם בשמן שהשמן הוא יסוד והורד חדש אלא אם יצא וזמן רב וישן כחדש הוא לתת ורד של שביעית בשמן של מולאי שביעית וזהו יכנס בו כח הורד וטעמו מיד ומפני זה יבער השמן עכ"ל פירוש כי הורד הישן נותן כח וטעמו יותר מהר מן החדש והשמן החדש נותן לקלוט טעם יותר מהישן:

ביטור וכן אם טעם עליהם לבהמה דינם כאוכלי בהמה ואם טעם עליהן למאכל אדם ולמאכל בהמה נותנין עליו חומרי מאכל אדם ומאכל בהמה וממילא ידעין דיש להם ביטור ולדמיון ביטור דומיא דמאכל אדם ומאכל בהמה וכן כתב רבינו לעיל פ"ה ו"ל לאפלה הרי הוא כפירות ותמיהה על הראש"ד שכתב ולא נמפרש באלו א"ל יש להם ביטור או אין להם ביטור והא מן קטפא נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה והא דאמרינן חומרי אדם שאין עושין מהם מלוגמא וחומרי בהמה שאין שולקן משום דלא משכת חומרא בזה שאין בזה אלא אלו אבל לענין ביטור שזין הן יש להם ביטור ולדמיון ביטור ולא נמכוון רבינו בזה הלשון אלא לומר שאם הוא לעלים אין לו שביעית ואם אינו לעלים כדביטור דמיון דאולינן בזה בחר מהשנה ואין כדכרי רבינו שיצו שלם היה דעמו לומר שאם אינו לעלים יש לו שביעית ואין לו ביטור אלא אולינן בחר מהשנה וכדכתיבנא:

מן קליפין רמון והנין שלו וכו'. שם במשנה והטעם שהם ראויים לביעית והם מתקיימן בארץ וקליפי אגוזים היינו הקליפה המילונה שראוייה לביעית אבל הקליפה הפנימית הקשה הרי הוא כעלים ופשוט הוא: **לולבין** ורדיו והחרובין וכו'. שם במשנה והטעם לפי שהם ראויין למאכל אדם: **לולבין** האלה והבושנה וכו'. שם במשנה כלשון רבינו ואיכא למידק דמשמע מלשון רבינו לולבין ורדיו והחרובין אין להם ביטור שהרי כלל אותם עם לולבין האלה והבושנים ואילו במתניתין מן בדיקא לולבין ורדיו והחרובין יש להם ביטור ולדמיון ביטור וכו' קשיא עלה דמתני' דמאי שנא לולבין ורדיו והחרובין מלולבין האלה והבושנים הרי הלולבין אינם נושרין ולא דמו לעליון ואמאי מן יש להם ביטור ולדמיון ביטור ועוד תימא בירושלמי עלי קנים ועלי האוז ועלי החרובין אין להם ביטור מפני שאין מינס כלל והלא הכדריס ק"ו א"ר אש העליון אין להם ביטור כ"ש הלולבין וראשי כספרים המדוייקים שכתבו בן לולבין ורדיו והחרובין יש להם שביעית ולדמיון שביעית ויש להם ביטור כלשון המשנה והטעם שהלולבין שלהם נושרין דומיא דהעליון אבל לולבין האלה וכו' אין נושרין ומתקיימן ולפיכך אין להם ביטור אבל העליון של אלו ושל אלו יש להם ביטור מפני שהם נושרין מאביהם והא דמתיא בירושלמי דעליון מרובין אין להם ביטור לא ק"ל הכי אלא כסמך מתניתין דקמיני יש ללולבין ביטור כ"ש לעליון דאם גבי לולבין האלה מן אין להם ביטור ויש לעליון ביטור וכו' שם חרובין שיש ללולבין ביטור שרובן שיש לעליון ביטור:

מן איזון היא שנת הביטור וכו'. שם במשנה עלי קנים ועלי גפנים עד שיצורו מאביהן וה"ה לכל העליון שיש להם ביטור זמנם עד שיצורו מאביהן: עלי ויתים ועלי קנים וכו'. וא"ת והא מן במתני' עלי קנים ועלי גפנים עד שיצורו מאביהן ול"ך דלמתי בירושלמי עלה דמתני' אמר רבי יוחנן לית כאן עלי קנים אלא עלי גפנים ול"ך רבינו על הכלל כל אילן שאין עליו נובלות אין להם ביטור והדבר נראה לעין שהיה והקנים והחרובין עליהן קיימן באלין כל השנה:

יז ועד מתי יהיה האדם וכו'. שם במשנה והטעם שהם ראויים לביעית והם מתקיימן בארץ וקליפי אגוזים היינו הקליפה המילונה שראוייה לביעית אבל הקליפה הפנימית הקשה הרי הוא כעלים ופשוט הוא: **לולבין** ורדיו והחרובין וכו'. שם במשנה והטעם לפי שהם ראויין למאכל אדם: **לולבין** האלה והבושנה וכו'. שם במשנה כלשון רבינו ואיכא למידק דמשמע מלשון רבינו לולבין ורדיו והחרובין אין להם ביטור שהרי כלל אותם עם לולבין האלה והבושנים ואילו במתניתין מן בדיקא לולבין ורדיו והחרובין יש להם ביטור ולדמיון ביטור וכו' קשיא עלה דמתני' דמאי שנא לולבין ורדיו והחרובין מלולבין האלה והבושנים הרי הלולבין אינם נושרין ולא דמו לעליון ואמאי מן יש להם ביטור ולדמיון ביטור ועוד תימא בירושלמי עלי קנים ועלי האוז ועלי החרובין אין להם ביטור מפני שאין מינס כלל והלא הכדריס ק"ו א"ר אש העליון אין להם ביטור כ"ש הלולבין וראשי כספרים המדוייקים שכתבו בן לולבין ורדיו והחרובין יש להם שביעית ולדמיון שביעית ויש להם ביטור כלשון המשנה והטעם שהלולבין שלהם נושרין דומיא דהעליון אבל לולבין האלה וכו' אין נושרין ומתקיימן ולפיכך אין להם ביטור אבל העליון של אלו ושל אלו יש להם ביטור מפני שהם נושרין מאביהם והא דמתיא בירושלמי דעליון מרובין אין להם ביטור לא ק"ל הכי אלא כסמך מתניתין דקמיני יש ללולבין ביטור כ"ש לעליון דאם גבי לולבין האלה מן אין להם ביטור ויש לעליון ביטור וכו' שם חרובין שיש ללולבין ביטור שרובן שיש לעליון ביטור:

יז ועד מתי יהיה האדם וכו'. שם במשנה והטעם שהם ראויים לביעית והם מתקיימן בארץ וקליפי אגוזים היינו הקליפה המילונה שראוייה לביעית אבל הקליפה הפנימית הקשה הרי הוא כעלים ופשוט הוא: **לולבין** ורדיו והחרובין וכו'. שם במשנה והטעם לפי שהם ראויין למאכל אדם: **לולבין** האלה והבושנה וכו'. שם במשנה כלשון רבינו ואיכא למידק דמשמע מלשון רבינו לולבין ורדיו והחרובין אין להם ביטור שהרי כלל אותם עם לולבין האלה והבושנים ואילו במתניתין מן בדיקא לולבין ורדיו והחרובין יש להם ביטור ולדמיון ביטור וכו' קשיא עלה דמתני' דמאי שנא לולבין ורדיו והחרובין מלולבין האלה והבושנים הרי הלולבין אינם נושרין ולא דמו לעליון ואמאי מן יש להם ביטור ולדמיון ביטור ועוד תימא בירושלמי עלי קנים ועלי האוז ועלי החרובין אין להם ביטור מפני שאין מינס כלל והלא הכדריס ק"ו א"ר אש העליון אין להם ביטור כ"ש הלולבין וראשי כספרים המדוייקים שכתבו בן לולבין ורדיו והחרובין יש להם שביעית ולדמיון שביעית ויש להם ביטור כלשון המשנה והטעם שהלולבין שלהם נושרין דומיא דהעליון אבל לולבין האלה וכו' אין נושרין ומתקיימן ולפיכך אין להם ביטור אבל העליון של אלו ושל אלו יש להם ביטור מפני שהם נושרין מאביהם והא דמתיא בירושלמי דעליון מרובין אין להם ביטור לא ק"ל הכי אלא כסמך מתניתין דקמיני יש ללולבין ביטור כ"ש לעליון דאם גבי לולבין האלה מן אין להם ביטור ויש לעליון ביטור וכו' שם חרובין שיש ללולבין ביטור שרובן שיש לעליון ביטור:

כא הכובש ורד שביעית וכו'. שם במשנה ורד חדש שכבשו בשמן יסוד וילקט את הורד וישן כחדש חייב בביטור וביטורא (הלכה 2) הכא את אמר וילקט את הורד וישן כחדש חייב בביטור ר' אבהו בשם ר' יוחנן מאי אירא א"ר זעירא יכיל אנה פחר בנתרי פתרי ורד חדש שכבשו בשמן יסוד ורד של שביעית שכבשו בשמן של ששים וישן כחדש ורד שביעית בשמן של שמינית ובתנאי דמוקי לה בתרי פתרי נקישין והוא עדיף דממוקיים לה בתרי תנאי וכדאמרי' בפרק אע"פ דמוקמינן מהניתין בתרי טעמי ולא מוקמינן לה בתרי תנאי. ו"ל רבינו בפירוש המשנה ורד חדש שכבשו בשמן יסוד הוא שיטמין ורד של שביעית בשמן של ששית הרי הוא מלקט אותו מפני שלא יכנס כח הוורדים וטעמם בשמן שהשמן הוא יסוד והורד חדש אלא אם יצא וזמן רב וישן כחדש הוא לתת ורד של שביעית בשמן של מולאי שביעית וזהו יכנס בו כח הורד וטעמו מיד ומפני זה יבער השמן עכ"ל פירוש כי הורד הישן נותן כח וטעמו יותר מהר מן החדש והשמן החדש נותן לקלוט טעם יותר מהישן:

מחמת שמשקין אותו תמיד וזו גדליו שמשקין אותן ולא מקרי אינו כלה בכה"ג: (כ"א) שורשי וקולטי כרוב

יב (כ) המוליך פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו או ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער לפי שנותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם והיינו ממקום יהודה למקום הגליל או להיפך, וי"א דאף בארץ אחת מהר לעמק כמו מציפורי לטבריא או להיפך חייב לבער (ר"ש וסמ"ג וש"פ דסעי' י"ד) (כ) ופירות הארץ שיוצאו לחו"ל מתבכרין במקומן ולא יעבירם ממקום למקום:

יג (כ) כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאכל אדם (כה) או מאכל בהמה או ממין הצובעין (כו) אם אינו מתקיים בארץ (כז) יש לו ולדמיו שביעית וחייב בביעורו הוא ודמיו (כח) כגון עלי הלוף השוטת (ירק כמין סילקא ועליו רחבים וי"א שהוא שורש ויש לו עלים ארוכים כשני זרתות ורחבים כן ושרשו נאכל עם הבשר אעפ"י שעדיין לא נתמתקו העליו, ערוך כ"ט) וכ"ש עלי לוף הפקח וכן התורמוסין שעיקרן לאוכל אדם אעפ"י שלא נתמתקו ועליו הודגדה

שקורין

שם הביא זו האוקימתא ע"פ פירש"י ור' יהודה כר"ג. ואי משום דפסק כבר לעיל בסעי' ה' כר"ג עכ"פ רבותא דבכה"ג הלכה כר"י דאומר לו צא והבא לך אף אתה מאותו המין שכלה כמו שהביא זה האיש ולא תמצא הלכך אינו אוכל אלא מהמין שלא כלה כו' וכמ"ש הרע"ב שם והלכה כר"י דקאי בשיטתו כר"ג. ועוד קשה דבפסחים שם כ' רבינו בפי' המשניות ואין הלכה כר"י. ונ"ל דרבינו פי' שם כרבינו נסים שהביא התוס' שם והר"ש. ור' יהודה דמתני' לחומרא כר' יהושע ור"ג סבר דהגוף שכלה אסור והטעם הוי כמבוער ולכן כ' ואין הלכה כר"י ונ"ל דס"ל לרבינו מפני דאוקימתות דבבלי מהפכי ומתראצי בשינויי דחיקי לכן אתו כשיטת הירושלמי במקומה כדרכו בכ"מ כמ"ש"ל, ונ"ל האוקימתא דירוש' בפסחים שם פ"ד הלכה ב' כולו מטבריא ולא כלו מציפורי א"ל מציפורי הבאתי אם אין אתה מאמינני צא והבא לך אף אתה ור"ל דמפרש דברי ר"י דפליג אממקום שלא כלו למקום שכלו שיוכל לומר לו צא והבא לך ממקום שלא כלו ולא שייך בזה שינוי מקום ומחלוקות דהפירות ממקום שמותר הם ע"ש וא"כ מוקי לפלוגתייהו בחומרי מקום כו' רק דר"י ס"ל דבכה"ג דממקום שלא כלו לא שייך חומרי כו' בכה"ג ול"ק קושית גמ' דבבלי ולכן כ' בפירושו בפסחים ואין הלכה כר' יהודה וגם כגון סתם כת"ק אליבא דאוקימתא דירושלמי וזה שסיים לפי שנותנין כו'. ועכשיו חזרו והאירו דברי מרן מ"ש וכת"ק אבל היה צריך לכתוב שיטת הירוש' דווקא. ומכאן יש לי להוכיח כשיטת הר"ש וסמ"ג דע"כ שלש ארצות דווקא ומהר לעמק אין אוכלין, דלשיטת רבינו ורש"י א"כ מה אמר מציפורי לטבריה הא הם בגליל בארץ א' אע"כ דמעמק שהוא טבריא אין אוכלין על ציפורי שהוא בהר ולכן נקט הירוש' בטבריא וצפורי דייקא רק דרבינו ורש"י מוכרחין לומר דהבבלי פליג אירוש' כמ"ש"ל בס"ק י"ב, וגם מזה הוכיחו דלהכי לא ניהא לבבלי באוקימתא דירושלמי בכה"ג דציפורי וטבריא משום דס"ל בכה"ג אוכלין על של ציפורי בטבריא לכ"ע, ולכן פריד גמ' ול"ל לר"י חומרי מקום כו' ובכה"ג דמיהודה לגליל ממקום שלא כלו כו' לא ניהא לבבלי לפרש. ולשיטת הירושלמי יש לפרש גם בכה"ג דר"י דאמר צא והבא לך כו' אלא דקמ"ל רבותא לשיטת ירוש' בשביעית מעמק להר כו' ולכן רבינו סתם ממקום שכלו למקום כו' או ממקום שלא כו'. ומתפרש לשיטתו מיהודה לגליל או להיפך דווקא. ויצא לנו דלשיטת הר"ש ודעימ' ע"פ הירוש' גם כמו מציפורי לטבריא אם לא כלו בציפורי וכלו בטבריא חייב לבער: (כ"ג) ופירות הארץ כו' פסחים נ"ב ב' ועמ"ש"ל סי' כ"ד ס"ק נ"ו: (כ"ד) כלל גדול כו' משנה א' פ"ז ופי' גדול ממעשרות דאלו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה ואילו מעשר במאכל אדם איתא במאכל בהמה ליתא (שבת ר"פ כלל גדול): (כ"ה) או מאכל כו' או ממין כו'. כדפירש בס"פא ומאכל בהמה כו' וממין הצובעין כו': (כ"ו) אם אינו כו'. דהא כלה לחי' כו': (כ"ז) יש לו כו'. שאסור בסחורה וכל קדושת שביעית עליו וכן לדמיו כמ"ש"ל בסעי' ז': (כ"ח) כגון עלי כו'. כ"כ הר"ש במתני' עליו לוף שוטה איצטריכא משום דלענין טומאת אוכלין אין מטמאין עד שיתמתקו כמ"ש בפ"ג דעוקצין קמ"ל דהכא חל עליו קדושת שביעית גם שלא נתמתקו, והוא מסוגיין בירוש' והוא משובש בגירסא ור"ה"ג הגיהו יפה כמו שכתוב בפירושו למתני' ונ"ל תמן תנינן (בעוקצין פ"ג) לולבי זרדין ושל עדל ועלי לוף שוטה אין מטמאין טומאת אוכלין עד שימתקו למה שהן מרין (ופריד) ותורמוסין לאו אינון מרין שניא הוא תורמוסין ואיקרו אוכל אדם לא צורכא דלא (ר"ל בזה א"צ לשאול) שמעינן שאין קדושת שביעית חלה עליהן, עד שימתקו (אי בעינן הכא עד שימתקו מביעי' לי' ופשיט) לא כן אריב"ח עולשין חשובות הן לטמא טומאת אוכלין בשביעית (פי' אף דבשאר השנים צריכין מחשבה אבל בשביעית א"צ מחשבה לפי שחשובין הן בשביעית שאין מצויין וה"ל בעלי לוף השוטה א"צ להמתין עד שימתקו לדרי') הדא אמרה עד שלא התיר רבי להביא ירק מחו"ל אבל משהתיר רבי להביא ירק מחו"ל היא שביעית היא שאר שני שבוע (וא"כ לא יהיו חשובות עד שימתקו וז"ש) וזא לא יתא חשובות עד שימתקו והשיב ע"ז ומצינו דבר בתחלה אין קדושת שביעית חלה עליו ובסוף ק"ש חלה עליו התיבון הרי הסיאה והאזוב והקורנית שלקטן לעצים אין ק"ש חלה עליהן חישב עליהן לאוכלין ק"ש חלה עליהן אר"ה שכן אם לקטן לכתחלה לאוכלין ק"ש חלה עליהן מיד ור"ל אבל בכאן אם צריך למתקן אף כשקצר מתחלה אין ק"ש חלה עליהן ולבסוף חלה בתמיה אלא ע"כ גם קודם שימתקו ק"ש חלה עליהן ע"כ וכ"מ שהיא שיטת הר"ש והרע"ב וע' ערוכין כ"ח וז"ש ואעפ"י שעדיין לא נתמתקו: (כ"ט) וכ"ש עלי כו' וכן התורמוסין למדתי מתוספתא פ' בתרא דעוקצין לולבי הזרדין והחרובין עד שלא המתקו אין מטמאין טומאת אוכלין משהמתקו מטמאין ט"א אבל הלוף והחרדל והתורמוסין ושאר כל הנכבשין בין שהמתקו בין שלא המתקו מטמאין ט"א וכיון דמדמי שביעית לטומאת אוכלין ובט"א חזינו בעירובין כ"ח דאף קודם שימתקו מטמאין הואיל וראוין למתקו ומ"מ בעלי הלוף שוטה קתני עד שימתקו ובלוף סתמא אע"ג שלא נתמתקו ה"ל לענין שביעית וכן בר"ש ז"ל דכתב לוף שוטה איצטריכא כו' ודאי

לעולם מחמת שתמיד הן גדליו שמשקין אותן ולא מקרי אינו כלה בכה"ג: (כ"א) שורשי וקולטי כרוב כו'. וגי' שלפנינו אסורין בהנאה ור"ה"ג גרס אסורין ור"ל כשלא ביערן דכיון שיבש השרש קרינן ביה כלה לחיה וצריך לבער וכן כיוצא בו כשמגבב ליבש דהיינו שיבש כ"כ עד שמגבבין אותו לעצים קרינן ב' כלה לחיה וצריך לבער: (כ"ב) המוליך פירות כו'. פסחים מתני' רפ"ד נ' ב' והכ"מ כ' משנה פ' מקום שנהגו וכת"ק, והוא תמוה דהא שם בסוגיין נ"ב א' פריד ליל לר"י, הא דתנן נותנין עליו חומרי מקום כו' ומביא שם ג' אוקימתות אבל כ"ע אית להו דנותנין עליו חומרי מקום שיצא כו' וגם קשה למה לא הביא רבינו אוקימתא דגמ' כמ"ש"ש אלא אמר רב אשי בפלוגתא דהני תנאי דתנן הכובש ג' כבשים כו'. וכן הרע"ב

ודאי. בפקח אצל דק"ש חלה עליהן ושם נזכר תורמסין ג"כ וזה דפריך בירוש' לעיל מתורמסין דמרינ אינון ומ"מ מטמאין גם שלא נתמתקו וה"נ בשביעית: (ל) אפי' עולשי כו. הר"ש כ' דיש ב' מיני עולשין דגינה ודשדה ע"ש, ודשדה לא חשיב. ולפי המסקנא דלעיל דא"צ שימתיקו לענין ק"ש ה"נ בעולשין וכ"כ הרע"ב עולשי שדה איצטריכא ל' כו: (לא) אפי' כו' כ"כ הר"ש והרא"ש דיש ב' מיני כרישין דגינה ודשדה כותנן כריש כלאים וכרישני שדה איצטריך לאשמועינן ע"ש: (לב) החותים כו' פי' הרבים וכ"כ רבינו לעיל סי' כ"ד ס"ק מ"ט לענין מלוגמא וכ"כ תוי"ט ד"ה קוצין ע"ש: (לג) ואם הי' מתקיים כו' רבינו גירסא אהריתא הי' לו. במתני' ב' דשם כל שאינו מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין ומתקיים בארץ כו' ופי' הר"י קורקוס דרבינו ס"ל דמ"ש ומתקיים בארץ לא קאי אלא אממין הצובעין וה"פ כל שאינו מאכל אדם ולא לבהמה ולא לצובעין אפי' אינו מתקיים בארץ או שהוא ממין הצובעין ומתקיים בארץ יש להן ולדמיהן שביעית ואין להם ביעור ולכן חלק מין הצובעין דמתקיים בארץ הפואה והרכפה כו' סידר ברישא שיהי' חלוק ממין הצובעין דאין מתקיים ובבא דעיקר הלוח כו' סידר בפ"ע דזהו אינו מאכל אדם ובהמה ולא ממין הצובעין כו' ע"ש ולפי פירושו צ"ל דגרס ב"פ וממין הצובעין דברישא צ"ל וממין הצובעין דעלי' קאי כל שאינו וסיפא למתקיים וגירסתו אינה כן והכ"מ כ' דרבינו פי' דמתקיים בארץ לא קאי אלא למין הצובעין כגון הפואה והרכפה אבל שאינו מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון עיקר הלוח השוטה ועיקר הדנדנה והערקבנין בין שהן מתקיימין בארץ בין שאין מתקיימין אין להם ביעור ולא לדמיהן כו' ע"ש וגם זה ליתא דהא רבינו כ' בהך בבא ואינו ממין הצובעין כו' והוא ממתני' ול"נ דגירסת רבינו הי' כל שאינו כו' וקאי אכל הני גם אמתקיים בארץ או שהיה כתוב ואינו מתקיים בארץ ובסיפא הי' הגירסא שלו במתני' כמ"ש הכ"מ שהי' כ' בחיבורו אין לו ביעור כו' שהרי מתקיים בארץ וכמ"ש בגי' שלפנינו בלשון רבינו כן היה גירסתו במתני' וקאי אהך בבא ובמין הצובעין הפואה כו' שהרי מתקיים כו' וזה הי' הכרת רבינו לשיטה זו וכ"מ בפירושו למעין שכ' ואח"כ אמר בכלל הב' שכל מה שאינם ראויים לאלו הג' ולא אחד מהן לא לאדם ולא לבהמה ולא לצובעין יש לו ולדמיו שביעית ולא ביעור וזה אם אינו מתקיים בארץ הרי דס"ל דתיבת שאינו קאי אכל הני וכ' שם וחזר והחל בדבר ואמר יש דברים ממין הצובעים יש להם ולדמיהן שביעית ואין להם ולדמיהן ביעור והוא הפואה והרכפה שהם מתקיימים בארץ ולא ישיגם הפסד ע"כ משמע דהי' כתוב כן שהרי מתקיים כו' וזהו טעם על מ"ש ואין להם ביעור כו' וגם בנדה נ"א ב' גי' רבינו ע"כ כמ"ש הר"ק יש להם שביעית ואין להם ביעור כגון הפואה והרכפה ולא כגי' שלנו כגון עיקר הלוח שוטה ועיקר הדנדנה דהא מסיים שם והני לא כלו ולרבינו הם בבבא דאינו מתקיים בארץ והנה רבינו בנדה שם בפירושו כ' וז"ל ונתאמת במס' שביעית ושם דברים (ר"ל נשני שם מיני צמחים) לא נעקר שרשם בשום פנים מן הארץ כמין עלי הלוח השוטה ועלי הדנדנה והם עלי הלוח והנענע שקורין מניטה ואלה וכיוצא בהם יחויב להם משפט השביעית ולא יחויבו בהם הביעור לפי שהוא לא תכלה מן השדה עכ"ל והוא תמות ותידוש שלא העירו הכ"מ ותוי"ט דהא עלי הלוח כו' לכ"ע אינו מתקיים בארץ ונשני בכבא ראשונה וע"כ משבשתא היא ושביש נמי וגרס דצ"ל כמו הפואה והרכפה כו' ושיטת רש"י ודאי דהוא כשיטת הר"ש והערות דהא כ' שם בד"ה עלי כו' משום דסיפא דמתני' מתוקמא בעיקרים ואשמעינן חילוף בין עיקרן לעליהן ועמש"ל בס"י כ"ג ס"ק ר' אבל גי' הר"ש והרא"ש והרשב"א והתוס' בר"פ כלל גדול בשבת. ואעפ"י שאינו כתוב בתוס' שלנו, כל שהוא, זה משינוי המדפיסים אבל בתוס' ש"ס ישן כ' כל שהוא, וכן רש"י והערות וכן ס"ל לרה"ג דגרסינן בסיפא כל שהוא מאכל אדם ובהמה וממין הצובעין ומתקיים בארץ ואכולהו קאי ונתנן הגי' בנדה כגון עיקר הלוח כו' היפוך מעלין כמ"ש רש"י שם. ועיקר הלוח כו' מאכל אדם הוא, וכ' הר"ש והרא"ש ערקבנין בעירובין כ"ו ב'. אר"ל מאי ערקבנין אצוותא דדיקלא. ופירש"י סיב עבה הגדל סביבות הדקל ונכרך ועולה בו כלולבי גפנים כו' וטעם מרור בו ושם כ' דיוצאין בו בפסח. ובוכריא פי' בערוך בלשון ישמעאל דיוגד כל אלו נאכלין לאדם ולבהמה רכפה הן עיקרים שחופרים מן הארץ ושולקין ושותין אותם ומי שיש לו תולעים בבטנו ימותו חלביצין ביצי נץ החלב והם השרשים דומים לבצים וכל הני נאכלין לאדם ולבהמה. ורה"ג כ' בפ"י כ"י וז"ל, הרמב"ם כ' כל שאינו אבל כבר חלקו עליו כל האחרונים וגרסינן כל שהוא כו' ומתקיים בארץ קאי אכולהו וכ"ה גי' הר"ש, ומת' שלא פי' כאן מאכל בהמה מפני שיש כמה דברים שלא חשב כאן כמ"ש בירושלמי דלא חשב כאן רק דברים שיש בהם לטעות עכ"ל. (וכן לא חשב קוצין ודרדין דבבא דרישא). אבל בר"ש ורא"ש כ' כתיבא שאלו הן מאכלי אדם ובהמה וזהו שסדרתי דעה שני' וי"א כו' ודאי שכן עיקר. ולענין מה שהשיג הראב"ד שאם אינו למאכל אדם ובהמה ואינו לעצים ה"ה כסיאה אזוב כו' חומרי אדם שיש להם שביעית חומרי בהמה שאסור לשולקן כו'. והכ"מ תמה על הראב"ד שעירב זה המשנה עם ענין אחר דשם לענין שאין עושין מלוגמא דחומרי אדם ושאסור לשולקן מחומרי בהמה אבל לא לענין קדושת שביעית בסחורה כו' וזה אינו תלוי במחשבה כו'. אני אומר שעל הראב"ד אין שום תימה. ולמה לא תמה על מ"ש רבינו בעצמו בפירושו וחומרי בהמה שיהי' כמו מאכל בהמה שאין בהמה אוכלת אותו אלא כ"ז שהוא נמצא אותו המין בשדה לחיות השדה כמו שיתבאר הרי דפי' בעצמו לענין ביעור. ושם בירוש' ניהא חומרי אדם ופי' לה הראב"ד דחומרי אדם היא לענין קדושת שביעית בכל דבר וע' רש"י גדה ה' א' ד"ה ביעור כו' ש"ל שביעית ליאסר בסחורה ומלוגמא. אבל חומרי בהמה מה היא משום דכתיב לאכלה וז"ש שאסור לשלוק, ומ"מ לא ק' קושיית הראב"ד דאלו אינם כלל לעצים ואין דרכם כלל לעצים, ולא כמו סיאה דתלי במחשבה לעצים אלא דאלו אינם מיוחדים לאדם ולבהמה ולצובעין אבל לעצים אינם ג"כ רק בדחק נאכלין לאדם כמו אצוותא דדיקלא למרור או בוכרי' להמית התולעים שבבטנו ולכן לא תלי במחשבה כי אף שיחשוב לעצים אינו לעצים וז"ש רבינו הואיל ואינו לעצים. ונ"ל דרבינו למד משיטתו בירוש' שהבאתי למעלה בס"ק כ"ה ושיטתו הי' דשאלה הראשונה הי' על תורמסין דסיים שהן מריץ אבל עיקרן לאכילה, וע"ז אמר שמעינן שאין קדושת שביעית חלה עליהן עד שימתיקו ודחי במ"ש ריב"ת גבי עולשין דחשיבין בשביעית הואיל שאינן מצויין ודחי שזהו עד שלא התיר כו' אבל משהתיר כו' היא שביעית כו' ונשאר באמצע כדרך הירוש', ומ"ש וכו' לא יהיו חשובין עד שיחשב עליהן הי' מצויין ע"ז סיפא כל

(שקורין בערבי נענע) והעולשין (ל) אפי' עולשי שדה. והכרישין (לא) אפי' כרישין שדה. והרגילה שהם הלגלוגות ונץ החלב (שקורין בערבי בקדוניס) מאוכל אדם, וכגון (לב) החוחים והדרדרים מאוכל הבהמה וכגון אסמ"ס (הוא שצובעין בו כמו תכלת ונק' בערבי נ"ל וקוצין אותה ודומה לספיח) וקוצה (נק' אלעצפור בערבי) וצבעו אדום והוא פרח ודומה לשערות הואפרען. ממין הצובעין (ג) ואם הי' מתקיים בארץ כגון הפואה (הוא בערבי כו) והרכפה (שנקרא בל' ערבי אלבוסק והוא עץ אדום) ממין הצובעין אעפ"י שיש להם שביעית ולדמיו שביעית אין להם ביעור

ביעור

ממין הצובעין דעלי' קאי כל שאינו וסיפא למתקיים וגירסתו אינה כן והכ"מ כ' דרבינו פי' דמתקיים בארץ לא קאי אלא למין הצובעין כגון הפואה והרכפה אבל שאינו מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון עיקר הלוח השוטה ועיקר הדנדנה והערקבנין בין שהן מתקיימין בארץ בין שאין מתקיימין אין להם ביעור ולא לדמיהן כו' ע"ש וגם זה ליתא דהא רבינו כ' בהך בבא ואינו ממין הצובעין כו' והוא ממתני' ול"נ דגירסת רבינו הי' כל שאינו כו' וקאי אכל הני גם אמתקיים בארץ או שהיה כתוב ואינו מתקיים בארץ ובסיפא הי' הגירסא שלו במתני' כמ"ש הכ"מ שהי' כ' בחיבורו אין לו ביעור כו' שהרי מתקיים בארץ וכמ"ש בגי' שלפנינו בלשון רבינו כן היה גירסתו במתני' וקאי אהך בבא ובמין הצובעין הפואה כו' שהרי מתקיים כו' וזה הי' הכרת רבינו לשיטה זו וכ"מ בפירושו למעין שכ' ואח"כ אמר בכלל הב' שכל מה שאינם ראויים לאלו הג' ולא אחד מהן לא לאדם ולא לבהמה ולא לצובעין יש לו ולדמיו שביעית ולא ביעור וזה אם אינו מתקיים בארץ הרי דס"ל דתיבת שאינו קאי אכל הני וכ' שם וחזר והחל בדבר ואמר יש דברים ממין הצובעים יש להם ולדמיהן שביעית ואין להם ולדמיהן ביעור והוא הפואה והרכפה שהם מתקיימים בארץ ולא ישיגם הפסד ע"כ משמע דהי' כתוב כן שהרי מתקיים כו' וזהו טעם על מ"ש ואין להם ביעור כו' וגם בנדה נ"א ב' גי' רבינו ע"כ כמ"ש הר"ק יש להם שביעית ואין להם ביעור כגון הפואה והרכפה ולא כגי' שלנו כגון עיקר הלוח שוטה ועיקר הדנדנה דהא מסיים שם והני לא כלו ולרבינו הם בבבא דאינו מתקיים בארץ והנה רבינו בנדה שם בפירושו כ' וז"ל ונתאמת במס' שביעית ושם דברים (ר"ל נשני שם מיני צמחים) לא נעקר שרשם בשום פנים מן הארץ כמין עלי הלוח השוטה ועלי הדנדנה והם עלי הלוח והנענע שקורין מניטה ואלה וכיוצא בהם יחויב להם משפט השביעית ולא יחויבו בהם הביעור לפי שהוא לא תכלה מן השדה עכ"ל והוא תמות ותידוש שלא העירו הכ"מ ותוי"ט דהא עלי הלוח כו' לכ"ע אינו מתקיים בארץ ונשני בכבא ראשונה וע"כ משבשתא היא ושביש נמי וגרס דצ"ל כמו הפואה והרכפה כו' ושיטת רש"י ודאי דהוא כשיטת הר"ש והערות דהא כ' שם בד"ה עלי כו' משום דסיפא דמתני' מתוקמא בעיקרים ואשמעינן חילוף בין עיקרן לעליהן ועמש"ל בס"י כ"ג ס"ק ר' אבל גי' הר"ש והרא"ש והרשב"א והתוס' בר"פ כלל גדול בשבת. ואעפ"י שאינו כתוב בתוס' שלנו, כל שהוא, זה משינוי המדפיסים אבל בתוס' ש"ס ישן כ' כל שהוא, וכן רש"י והערות וכן ס"ל לרה"ג דגרסינן בסיפא כל שהוא מאכל אדם ובהמה וממין הצובעין ומתקיים בארץ ואכולהו קאי ונתנן הגי' בנדה כגון עיקר הלוח כו' היפוך מעלין כמ"ש רש"י שם. ועיקר הלוח כו' מאכל אדם הוא, וכ' הר"ש והרא"ש ערקבנין בעירובין כ"ו ב'. אר"ל מאי ערקבנין אצוותא דדיקלא. ופירש"י סיב עבה הגדל סביבות הדקל ונכרך ועולה בו כלולבי גפנים כו' וטעם מרור בו ושם כ' דיוצאין בו בפסח. ובוכריא פי' בערוך בלשון ישמעאל דיוגד כל אלו נאכלין לאדם ולבהמה רכפה הן עיקרים שחופרים מן הארץ ושולקין ושותין אותם ומי שיש לו תולעים בבטנו ימותו חלביצין ביצי נץ החלב והם השרשים דומים לבצים וכל הני נאכלין לאדם ולבהמה. ורה"ג כ' בפ"י כ"י וז"ל, הרמב"ם כ' כל שאינו אבל כבר חלקו עליו כל האחרונים וגרסינן כל שהוא כו' ומתקיים בארץ קאי אכולהו וכ"ה גי' הר"ש, ומת' שלא פי' כאן מאכל בהמה מפני שיש כמה דברים שלא חשב כאן כמ"ש בירושלמי דלא חשב כאן רק דברים שיש בהם לטעות עכ"ל. (וכן לא חשב קוצין ודרדין דבבא דרישא). אבל בר"ש ורא"ש כ' כתיבא שאלו הן מאכלי אדם ובהמה וזהו שסדרתי דעה שני' וי"א כו' ודאי שכן עיקר. ולענין מה שהשיג הראב"ד שאם אינו למאכל אדם ובהמה ואינו לעצים ה"ה כסיאה אזוב כו' חומרי אדם שיש להם שביעית חומרי בהמה שאסור לשולקן כו'. והכ"מ תמה על הראב"ד שעירב זה המשנה עם ענין אחר דשם לענין שאין עושין מלוגמא דחומרי אדם ושאסור לשולקן מחומרי בהמה אבל לא לענין קדושת שביעית בסחורה כו' וזה אינו תלוי במחשבה כו'. אני אומר שעל הראב"ד אין שום תימה. ולמה לא תמה על מ"ש רבינו בעצמו בפירושו וחומרי בהמה שיהי' כמו מאכל בהמה שאין בהמה אוכלת אותו אלא כ"ז שהוא נמצא אותו המין בשדה לחיות השדה כמו שיתבאר הרי דפי' בעצמו לענין ביעור. ושם בירוש' ניהא חומרי אדם ופי' לה הראב"ד דחומרי אדם היא לענין קדושת שביעית בכל דבר וע' רש"י גדה ה' א' ד"ה ביעור כו' ש"ל שביעית ליאסר בסחורה ומלוגמא. אבל חומרי בהמה מה היא משום דכתיב לאכלה וז"ש שאסור לשלוק, ומ"מ לא ק' קושיית הראב"ד דאלו אינם כלל לעצים ואין דרכם כלל לעצים, ולא כמו סיאה דתלי במחשבה לעצים אלא דאלו אינם מיוחדים לאדם ולבהמה ולצובעין אבל לעצים אינם ג"כ רק בדחק נאכלין לאדם כמו אצוותא דדיקלא למרור או בוכרי' להמית התולעים שבבטנו ולכן לא תלי במחשבה כי אף שיחשוב לעצים אינו לעצים וז"ש רבינו הואיל ואינו לעצים. ונ"ל דרבינו למד משיטתו בירוש' שהבאתי למעלה בס"ק כ"ה ושיטתו הי' דשאלה הראשונה הי' על תורמסין דסיים שהן מריץ אבל עיקרן לאכילה, וע"ז אמר שמעינן שאין קדושת שביעית חלה עליהן עד שימתיקו ודחי במ"ש ריב"ת גבי עולשין דחשיבין בשביעית הואיל שאינן מצויין ודחי שזהו עד שלא התיר כו' אבל משהתיר כו' היא שביעית כו' ונשאר באמצע כדרך הירוש', ומ"ש וכו' לא יהיו חשובין עד שיחשב עליהן הי' מצויין ע"ז סיפא כל

כל שאינו למאכל כו"ל שביעית כו"ל וע"ז פריך וכא לא יהיו חשובות עד כו"ל דהא אלו אינן לאכול כמו ברישא ודחי ומצינו דבר בתחלה אין ק"ש חלה כו"ל ופריך מסיאה ואיזוב שליטן לעצים כו"ל חישב עליהן לאכילה ק"ש חלה עליהן וזו היא קושיה הראב"ד ומשני אר"ח שכן אם ליקטן לכתחילה לאוכל ק"ש חלה עליהן מיד, ור"ל משא"כ בהגי אם יצטרכו מחשבה א"כ בתחלה לא יחול עליהן ק"ש וע"י מחשבה יחול וזה לא מצינו ולכן חלה עליהן ק"ש תיכף כך היא שיטת רבינו לפ"ד. ולפ"ד לכך חזר רבינו שם בחיבורו כמ"ש חומרי בהמה שאין שולקין ולא כ' לענין ביעור, משום דבהא דמי לבבא זו שאינו מיוחד למאכל אדם ובהמה ולא קרינן כ"ז שחי אוכלת כו"ל האכל כו"ל שאינו מיוחד למאכל בהמה ג"כ. וע' בס' מרכבת המשנה ח"ב שנדחק בזה: (ל"ד) ולא לדמיהן כו"ל

ביעור (ד) ולא (ג"א אלא) לדמיהן שהרי מתקיים בארץ אלא נהנין וצובעין בו (ובדמיו) עד ר"ה:

יד וכל שאינו מיוחד לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה ואינו ממוין הצובעין הואיל ואינו לעצים יש לו ולדמיו שביעית אבל אין להם ביעור אעפ"י שאינו מתקיים בארץ אלא נהנין בו או בדמיו עד ר"ה כגון עיקרי הלוח השוטה ועיקר הדנדנה והערקבנין. וי"א דכלל א' הוא כל שהוא מאכל אדם או מאכל בהמה או ממין הצובעים, אם אינו מתקיים בארץ י"ל שביעית וביעור להם ולדמיהן כגון כל הני דחשיב בסעיף י"ג, וכל שהוא מאכל אדם או מאכל בהמה או מין הצובעין ומתקיים בארץ כגון עיקר הלוח השוטה ועיקר הדנדנה ושאר דברים דחשיב ובמין הצובעין הפואה והרכפה י"ל שביעית ולדמיהן שביעית וא"ל ביעור ולדמיהן ביעור וכן עיקר (ר"ש ורא"ש וראב"ד ותוס' וערוך ור"ש וכו"פ ור"ה ג):

טו (ה) קליפי רמון והנץ שלו, קליפי אגוזים והגרעינין יש להם שביעית ולדמיהם שביעית (ו) אבל אין להם ביעור ולא לדמיהן, וי"א דכל אלו אם נושרין מהפרי כמו הנץ י"ל ביעור, ואלו שאין נושרין א"ל ביעור, (ז) לולבי זרדים וההרובין יש להם ולדמיהן שביעית וביעור, לולבי האלתן והכבונה והאטדין יש להן ולדמיהן שביעית אבל א"ל ביעור אבל לעלין שלהם יש ביעור

איוז

שהרי כו"ל הראב"ד ז"ל השיג שזהו דברי ר"מ שאמר אעפ"י שאינם כלים לדמיהן יש ביעור בסוף השנה שמחמיר בדמים יותר מהן אבל חכמים אומרים להן אין ביעור ק"ו לדמיהן ומה שכתב לא כר"מ ולא כתכמים ע"כ, ר"ל דגם דל"מ אינן אוסר לחומרא אלא בדמיהן ולא בהן עצמן, והוא מתחלה כתב א"ל ביעור ולא לדמיהן ומסיים אלא נהנין וצובעין בו עד ר"ה דקאי עליהן ועל דמיהן ש"ל ביעור. והכ"מ נדחק הרבה דמ"ש עד ר"ה היינו דאין להם ביעור, ולבד הדוחק הלא רבינו בעצמו כ' בפירושו וז"ל וענין שאין להם ביעור שלא ימנע מלהתעסק בהם תמיד ולהנות מהם עד שישלימו ואין לשמור בזה שעת הביעור וכן בדמיהן אם נמכרו ואין הלכה כר"מ עכ"ל. הרי כשמפרש דברי חכמים כ' וליהנות מהם עד שישלימו ודאי דבחיבורו נראה דחזר בו ופ' כר"מ. וראיתי להרב בעל ס' שושנים לדוד שמתרץ דברי רבינו דחזר בחיבורו ופסק כר"מ משום דטעמא דר"מ כדקאמר בתוספתא וירוש' מחמיר אני בדמיהן יותר מבהן, וכ' הר"ש והרע"ב דפרי עצמו מינכר ולא אתי לאיחלופי למיעבד ב' סחורה אבל דמים לא מינכרי ואתי למיעבד בהן סחורה והלכה כר"מ בגזרותיו ועל קושי' השני' שהוא מחמיר יותר מדברי ר"מ כתב שניכר דחסר ב' תיבות וצ"ל אלא נהנין בו או בדמים עד ר"ה ולצדדין קתני בו לעולם ובדמים עד ר"ה והוא כר"מ ממש. ודבריו נראין דמצינו דרבינו פוסק כר"מ בגזירותיו, ועמ"ש רה"ג באו"ח סי' תרל"א ס"ק י"ג ויש דרך אחרת כו' דק"ל כר"מ בגזירותיו כו' ובכ"מ. אלא דעדין לא סיים הרב דהא בהלכה זו כתב אעפ"י ש"ל שביעית ולדמיו שביעית אין להם ביעור ולא לדמיהן שהרי כו' אלא נהנין כו' הרי כ' ולא בדמיהם ולא דמי להל' י"ד שכ' אבל אין להם ביעור ונפרש כמו במתני' לפירות כו' אלא נהנין בו לעולם או בדמיו עד ר"ה כר"מ דיש לדמיו ביעור, וצ"ל דלפי שיטה זו צריך להגיה עוד מ"ש ולא לדמיהן צ"ל אלא לדמיהן ואינו חסר רק תיבה א' ובדמיו, ור"ל נהנין וצובעין בו לעולם, ובדמיו עד ר"ה ותדע דכן הוא דהא מה שהשיב להן ר"מ בתוספתא מחמיר אני בדמיהן מבעיקר שהשמן של שביעית אין מדליקין בו מכרו ולקח כו' אין מדליקין בו פסק רבינו כוותי' בזה לעיל בס' כ"ד ס"ק ל"ו; ומדברי הראב"ד נראה שמפ' טעם אחר בדברי ר"מ שמחמיר בדמיהן יותר מהן והוא מפני שפעמים שאין מתקיימין והולכין בדמים לחומרי' ופסק דאין הלכה כר"מ נגד חכמים ולכן בדעה שני' כתבתי כחכמים ונתבאר סברא השני' ג"כ שהוא העיקר כרבים נגד רבינו: (ל"ה) קליפי רמון, משנה ג' פ"ו, ומ"ש והנץ הוא פרח שעל הפיטמא ולא קאי בגמר פירי וכמ"ש בבבב"ב י"ו ב' האי קפרס ליתא בגמר פרי, והגרעינין פ"י גרעינין דשאר פירות כמו תמרים וזיתים ושייך בהו שביעית דקליפי אגוזים חזי לצביעה וגרעיני זתים ותמרים חזו להסקה וחזו נמי לבהמה כמ"ש בשבת כ"ט. רב אכל תמרי ושדי קשייתא לחיותא וגרעיני זיתים יש שמוציאין מהן שמן כ"כ הר"ש והרע"ב: (ל"ו) אבל אין להם כו', במתניתן ליתא רק י"ל שביעית ולא כ' ביעור. והכ"מ כ' דלהסקה קיימא וכיון שעיקר הפרי ראוי למאכל אדם חלה ק"ש עליהן, וכ' התוי"ט אבל לפי הר"ב והר"ש דדווקא בהני דראוים לבהמה או לעשות בהן שמן נראה דנקט שביעית וה"ה ביעור ע"ש. וצ"ל דרבינו למד מסוגיין דירוש' בפירקין ר' יהואל בשם ר' יוחנן וחבורתא הוי יתבין מקשיין אמרי יש להם ביעור או א"ל ביעור, עבר ר' ינאי אמרי הא גברא נשאלני, אתון שאלוני' א"ל כל דבר שדרכו לישור י"ל ביעור ושאינו דרכו לישור א"ל ביעור ואילו יש מהן שדרכן לישור ויש מהן שאין דרכן לישור ושרי תני' מינה, ופי' רבינו הוא כשיטת הר"ש דנקט זו הסוגי' אמתניתן ב' ושאלו אטו הני דחשיב ותו לא והשיב דטובא יש ושנה מקצתן ומיניהו ילפי כל כיוצא בהן, ודימה רבינו קליפי רמון וקליפי אגוזים שאינם פרי כמ"ש רבינו בפירושו פ"ק דערלה ולכן א"ל ביעור דלא חזי למאכל אדם ובהמה. אבל שיטת רבינו החסיד ז"ל דזו הסוגי' קאי אקליפי רמון כו', ושאלו לפי דלא תני רק י"ל שביעית ולא ביאר מהו בביעור, וא"ל כיון דבזו המתני' חשיב מהני דדרכן לישור ואינם מתקיימין כמו הנץ דנושר בשעת גמר פרי ואינו מתקיים וא"כ י"ל ביעור ויש שאין דרכו לישור וא"ל ביעור לכך לא חשיב התנא וסמך על זה הכלל, ולפי מ"ש התוי"ט דלהר"ש דכתב שראויין למאכל אדם ובהמה י"ל ביעור ועמ"ש הר"ש פ"ו מ"ו מדלא תני אין להם ביעור ש"מ יש להן ע"ש וה"נ כן, ולדעת רה"ג תלוי בזה הכלל דנשירה, ומ"ש גרעינין לאו אאגוזים קאי דאגוזים אין להם גרעינין אלא גרעיני שאר הפירות, וכולם חזו כ"א למילת' קליפי אגוזים לצביעה וגרעיני זתים ותמרים חזו להסקה וחזו נמי לבהמה כמ"ש בשבת כ"ט וגרעיני זתים יש מוציאין מהן שמן (ר"ש: ל"ז) לולבי כו' מתני' ה' פ"ו, ופי' לולבי זרדים פ"י רבינו הוא הפרה, וזרדים הם הענפים שמומרין אותן מן הגפנים, ויש מי שיטמין הענפים כשהם לחים ויאכלו, אלה אילן ששמו כן, בטנה הוא פוסטאק בערבי, אטדין מין הקוצים שצומחים בגרני השחור' קשים

הלכות שמיטה ויובל פרק ז

קא) והבוטנה (קב) והאטרין יש להן ולדמיהן שביעית (קג) אבל אין להם בייעור. (קד) אבל לעלים שלהן (קה) יש (קו) בייעור: טז) איזו היא (קז) שעת בייעור העלין (קח) בעת שיבולו (קט) ונושרין מאילנותיהן. (קי) * עליו זיתים (קיא) ועלי קנים (קיב) ועלי חרובין אין להם בייעור

דרך אמונה

קא) והבוטנה. (קפא) מלשון צטונים ושקדים (קפב) ונקרא פסטא"ק: (קפג) והאטרין. (קפד) מין קוליס כדכתיב גורן האטר (קפד) צלומחין צו גרגרים שחורים קשים ונאכלין (קפה) וי"א שהוא מין הדם (קפו) וכן האדל (קפו) והאדל דינו כירק: (קג) אכל אין להם בייעור. (קפח) מפני שמתקשין ועשין גפנים ואף שהולנצין שחלסן אין כוונתם בשדה לחיה מ"מ אין חייבין צייעור שחרי אף אם היו אותן שחלסו צבלה היו מתקשין והרי יש ממין זה לחיה ואף ארץ לקטו צב"א את כל הולנצין מכל האלות מ"מ אין להם בייעור שחרי יש עליהם בעיקר, א"י אין להן בייעור שאין עליהם מלאכה לחיה וכיון שכל הולנצין מתקשין אין להן בייעור ולא דמי ללוצין ורדים דלא אמרי' בהו אילו היו צבדה היו מרקיצין כדאמרי' גבי לולצי אלה שהיו מתקשין דהתם שמתקשין דרך גידולן שאני: (קד) אכל לעלים שלהן יש בייעור. (קפט) מפני שנושרין מאביהן דהיינו מהאילן. (קף) עלה תמכא (שקורין חרי"ן) ועלי מילת יש להן שביעית ובייעור עיקר המלפפס (ווי"ג הצללסין) ועיקר ורד ועיקר מילת אין להן שביעית ובייעור הלשימות והלנצין והירענה (גי' הגר"א והלעווין) והבוטנה והאדל יש להן שביעית ובייעור עיקר חרוב ועיקר האבזה (ובירוי) הגי' האנה וגי' הגר"א האוגה) ועלי האוג והפרחצילה והאורז (ובירוי) הגי' הפרח לבן והאורז וכו"ג הגר"א) אין להן בייעור (ובירוי) הגי' הפרח לבן והאורז אין להן קדו"ש, (קלא) דין ורז (גי' הגר"א ורדן ונלר) ורע אטקיס קדו"ש חל עליהן: (קד) יש בייעור. (קלב) ורע דלוצי ורדים חרובין אלה צטונים אטרין אדל צריכין מחשבה לאדם צשעת לקיטה ואז חלה עליהן קדו"ש כנ"ל סק"ג"ח ואם לקטן לעלים אין קדו"ש חלה עליהן: (קד) בייעור. (קלג) ואם כבש העלן ע"ש הולנצין כשמגיע זמן בייעור של העלן מוציא"ו ומנענען והולנצין מותרין וכנ"ל סק"ג"ו (קלד) ואם החליף עליו צולנצין הרי הולנצין כעלים ויש להן בייעור: (קד) שעת בייעור העלן. היינו העלן דלעיל הט"ו והי"ג שיש להן בייעור (קלה) וכן עלי גפנים: (קח) צעת שיבולו. היינו שיתרצבו: (קט) ונושרין מאילנותיהן. שאז כבר אין רחוק לחיה לאכול: (קי) עלי זיתים כו'. אכל שביעית יש להן (קל) והולנצין צבלי אילן אחר שנת חנטה הפרי כנ"ל פ"ה הי"א סק"פ"ח: (קיא) ועלי קנים. אכל שביעית יש להן (קל) שאריון למאכל צבהה (קלח) ורע דעלי קנים ועלי צפנים לריכין מחשבה לאדם [אז לצבהה] צשעת לקיטה ואז חלה עליהן קדו"ש ואם לקטן לעלים אין קדו"ש חלה עליהן ורדן ורדן לולצי ורדים דלעיל: (קיב) ועלי חרובין אין להם בייעור. (קט) ואע"ג דלולצי חרובין יש להן בייעור כנ"ל הט"ו עליו גרע:

באור ההלכה

שם דרבו מירי דוקא צהרמייתא שנשאר אוכל על הפרי אף יל"ע לגי' דרבי' גרעמי תמרים מותרין בתרומה וא"ל לפמ"כ רבנן צפ"ה הכ"ח לריך להיות מותרין גם שביעית ויל"ע דהא מוכה צשעת שם דחוו לצבהה גם פרסייתא ואין ירו מותרין שביעית ואפשר דס"ל לרבנן דמ"מ אין עומד לצבהה צסתמא וברעיינן דהכא אין. וכוננו לגרעמי תמרים ודלא כהר"ש ויהי' ראי' מכלל למש"כ החו"א שביעית סי' י"א סק"י (הצנאו ד"ל לעיל צפ"ה ה"ג) דאף דכתיב הראויין לצבהה אם אין עומדין לצבהה אין צהן קדו"ש והר"ש יתכן דס"ל דעומדין לצבהה (ואו דמירי צבוסין וכו') והנה צגרעמי זיתים כ"י הר"ש שמוס שיעושים מהן שמן וכו' הר"י בן מ"ל ושעמי גמס צבומינו י"ט שצומנין הזיתים עם הגרעמיין ואומרים שזאל מהן קלח שמן אף רבנו לא ס"ל בן לפי גי' הרדב"ן שאין אסורין לורים בתרומה והרי ב' שכל שאין אסורין לורים אין צהן קדו"ש ויתכן דמירי צמקוס שאין דרך להוציא מהן שמן וכנ"ל דלע"ג דלראוין כיון שאין עומד לכך אין צהן קדו"ש וילדנא י"ל דגם רבנו מודה דצמקוס שצומדין לצבהה יש עליהן קדו"ש רק דרבנו מירי צסתמא וכו' דצסתמא אין עומדין לצבהה רק לאדם ולכן כ"י שאם מותרין בתרומה מותרין שביעית והר"ש ס"ל דסתמא עומדין לצבהה או דמירי צמקוס שצומד לצבהה ולכן ס"ל דיש בהן קדו"ש: * עלי זיתים ועלי קנים שביעית פ"ט מ"ו עלי קנים ועלי גפנים עד שיורו מאביהן והמנבב צב"ש עד שמרד רביעה שני' וצירי' ר' אבין צש"ר ויתכן לית כאן עליו קנים אלא עלי גפנים עלי קנים אין להם בייעור ותיי' בן עלי קנים ועלי האוג (צחוספתא הגי' עלי זיתים) ועלי חרובים אין להם בייעור שאין ממין כלה וזה מה שהעמיק רבנו כאן. והנה צבוכה מ' א' וצ"ק ק"א ב' תיחא עלי קנים ועלי גפנים צצבנן לחובה על פני השדה לקטן לאכילה יש צהן מ"מ קדו"ש לקטן לעלים אין צהן שמוס קדו"ש פירש"י צבוכה לקטן לאכילה צבהה ופעמו שמוס דאמרי' ציומא פיר"א ב' אכל צירי"ב עלי קנים פטור לובן גפנים חייב ומוכה דעלי קנים אין מלאכה אדם אפי' אהצטינו לאכילה וכן עלי גפנים מלאכה אסמך לחיוב אלא גפנים וע"כ דהא דבנהה צבה שביעית שמוס דמלאכה צבהה הוא וע"כ צירי' צבועות פ"ג ה"ב צבועה שלא אוכל פח וכרחה צבלי קנים ועלי גפנים ואלו אינו חייב אלא צחת שבוטה שלא אוכל פח וחרגנים וזיס וכרחה צתרגנים וזיס ואלהה חייב על כל צ"ח וע"ש צצירי"ב גי' המ"מ ומצורע צבלי קנים ועלי גפנים לאו מלאכה הוא כלל. ורואיני למרן צבועות פ"ג א' סק"ג"ח א' רואיני צבועה על יו"ב קנים פטור יל"ע הא אחר סוכה מ' א' דעלי קנים לקטן לאכילה חייבין שביעית וצדה ס' א' אחר מאן תנא קטפא פירי ר"א אלתא דאם אינו פרי לענין ערלה אינו פרי לענין שביעית ומעלה על יו"ב אלתא דאם אינו אוכל לענין יו"ב אינו אוכל לענין ערלה ואם אינו אוכל לערלה אינו אכל לשביעית וא"כ עלי קנים דיש בהן שמוס שביעית עכ"פ אם החשיבוהו דהיו נותן דהיו אוכל לענין יו"ב וכו' דקיס להו לרבנן דלא מייחב דעתא ע"כ ויל"ע דהא רש"י פ' דהרי מלאכה צבהה לקטן לאכולין היינו לצבהה וכן ר"ח צצ"ק ק"א ב' וכן צפ"ה הר"ש מן החר צבוכה וכבר נשאלתי ע"ז אמנם מצארי צ"ק ק"א ב' רואיני שכו' וי"מ בבנן צחוצה צבלות שצב"ע עד שמתוך לחותם ראוין לאכילה ע"כ ששמע דחיי' למלאכה אדם דאי למלאכה צבהה גם יבשים אוללת כמש"כ רש"י. ועוד יל"ע דתנן צפ"א דערלה מ"ו העלן והבוטנה וזמן גפנים ומתרות מותרות וצבדעו וצבירי' וצמרי' ומי צבירי' ל"ד ב' היולא מן הבפן אין גפן עצמו לא ר"א אף עליו ולנצין צמשמע קו"ל רצבנן כמש"כ רבנו צפ"ה מותרות ה"ב אכל העלן והולנצים ומי גפנים והסמדר הרי אלו מותרין לגרע שאינן לא פרי ולא פסולת פרי אלא מן העץ הן נחשין (וגם ר"א דמחייב עעמו שמוס דמרבה ל"י מקרא) גבי נזיר ע"ש צבנ"י ומדחויין דעלי גפנים מותרין צביר וצבדעו ורצעו משמע דלאו אוכל נינהו כלל ואפי' אהצטינוהו ואם איתא דלחיים שאני הול"ל אפי' צבדעו וצבדוק י"ל צשאי' גבי נזיר דכתיב מכל אשר ילא מגופן ולא נשמן ולא ע"כ וכן ערלה ורצעו כתיב ואין זה פרי אלא עץ אכל לשאר דבירי' אפי' צבדעו דמקרי אוכל ועי' חולין ל"ב א' עלין שבה אלו ע"ה וברש"י שם דמשמע ג"כ

ציון ההלכה

(קפא) שם: (קפב) רבנו צפיה"מ: (קפג) ר"ש: (קפד) רבנו צפיה"מ: (קפה) ערוך ערך אטר: (קפו) חוספתא פ"ה ה"ה ע"ש ועי' צירי' פ"ו ה"ב: (קפז) שם: (קפח) חווי"א שביעית סי' י"א סק"ג: (קפח) חוספתא פ"ה ה"ה ואם יש צמרי"ן איצור פסיפין י"ב עי' צפ"ה ארמות רבנו ח"ב עמוד של"ד סל"ה: (קלא) ירו' פ"ו ה"א לגי' הגר"א: (קלב) חווי"א שביעית סי' י"ד סק"ג: (קלג) ירו' שביעית פ"ו ה"ב וכר"ב: (קלד) ירו' שם ה"א: (קלה) משנה פ"ט: (קל) חווי"א שביעית סי' י"ד סק"ג: (קל) רש"י סוכה מ' א': (קלח) חווי"א שם ועי' צבדעו: (קלט) רש"י:

